



## Azərbaycan Avropa üçün etibarlı və əvəzolunmaz strateji tərəfdaşdır

◆ Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Rumıniyaya işgüzar səfəri

Buxarestdə "yaşıl enerji" ilə bağlı strateji tərəfdaşlıq haqqında Sazişin imzalanmasına dair plenar iclas keçirilib



Dekabrın 17-də Buxarestdə "Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan Hökumətləri arasında "yaşıl enerji"nin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş" in imzalanması mərasimi ilə bağlı plenar iclas keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Rumıniya Prezidenti Klaus Yohannisin dəvəti ilə Buxarestdə işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev plenar iclasda iştirak edib.

Rumıniya Prezidenti Klaus Yohannis Prezident İlham Əliyevi, Avropa Komissiyasının prezidenti xanım Ursula Fon der Lyayeni, Gürcüstanın Baş naziri İrakli Qaribaşvili və Macarıstanın Baş naziri Viktor Orbanı qarşıladı. Sonra birgə foto çəkdirildi.



Azərbaycan Avropaya yeni "yaşıl enerji" dəhlizi açır

İlham Əliyevin global layihəsi ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin növbəti təntənəsidir

"Dünya Dövlət Neft Şirkəti və Romqaz 2023-cü il yanvarın 1-dən Azərbaycandan Rumıniyaya qazın təchizatı barədə müqavilə imzaladılar. Beləliklə, Azərbaycan özünün qaz təchizatının coğrafiyasını Avropa bazarına qədər genişləndirir. Bu, hamı üçün uduşlu vəziyyətdir, çünki Avropaya öz enerji təhlükəsizliyinin qorunması üçün qaz lazımdır, Azərbaycanın isə özünün nəhəng enerji resursları üçün etibarlı bazara ehtiyacı var". Bu, Azərbaycan Prezidentinin dünya Rumıniyada baş verən mühüm tarixi hadisəyə verdiyi qiymətdir.

Rusiya və Ukrayna müharibəsi başlayan Avropanın əsas qaz ümidi olan Azərbaycan dekabrın 17-də Rumıniyada daha bir tarixi uğura imza atdı. Buxarestdə "Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətləri arasında "yaşıl enerji"nin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş" in imzalanması ilk növbədə Azərbaycanın iqtisadi qüdrətinin təntənəsi idi.

Prezident İlham Əliyev bu tarixi hadisəni dəyərləndirərək vurğuladı ki, "yaşıl enerji"nin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında imzalanan sazişin icrası Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verəcəyi ümumi töhfə olacaqdır. Bu saziş "yaşıl enerji" dəhlizinin yaradılması istiqamətində atılan mühüm addımdır.

Hazırda dünyanın geosiyasi və iqtisadi gündəminin əsas mövzularından birini təşkil edən Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təminatında Azərbaycan əsas açar rolunu oynayan dövlətlərdən biri kimi qəbul olunmaqdadır.

Buxarestdə Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətləri arasında "yaşıl enerji" sahəsində strateji tərəfdaşlığa dair Saziş imzalanıb



Nümayəndə heyəti rəhbərlərinin şərəfinə Rumıniya Prezidenti tərəfindən nahar verilib

Dekabrın 17-də Buxarestdə "Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətləri arasında "yaşıl enerji"nin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş" in imzalanması mərasimində iştirak edən nümayəndə heyətləri rəhbərlərinin şərəfinə Rumıniya Prezidenti Klaus Yohannis tərəfindən nahar verilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev naharda iştirak edib.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Rumıniya Prezidenti Klaus Yohannis ilə görüşü olub



Səfər başa çatıb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Rumıniyaya işgüzar səfəri dekabrın 17-də başa çatıb.

Şuşa-Laçın yolundakı etiraz aksiyası ilə bağlı xarici ölkə parlamentlərinə məktublar ünvanlanıb

Ermənistan tərəfinin iddialarının tamamilə əsassız olduğu vurğulanaraq Laçın yolundakı məhdudiyətlərin azərbaycanlı etirazçılar tərəfindən deyil, Rusiya sülhməramlı kontingenti tərəfindən yaradıldığı, etiraz aksiyasının məqsədinin yolun bağlanması deyil, talan edilmiş təbii sərvətlərin qanunsuz daşınmasının qarşısının alınması olduğu, mülki təyinatlı nəqliyyat vasitələrinin hərəkətinə heç bir maneə törədilmədiyini qeyd edilib.

Məktublarda həmçinin Ermənistanın 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli Bəyannaməsinə kobud şəkildə pozaraq, Laçın yolundan hərbi məqsədlər, minaların və talan olunan təbii sərvətlərin daşınması üçün istifadə etdiyi, bununla da Praqa və Soçi görüşlərində Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinə hörmət edilməsi üzrə qəbul etdiyi öhdəliklərə zidd olaraq, qanunsuz fəaliyyətlərini davam etdirdiyi diqqətə çatdırılıb.

Milli birliyimizin növbəti təntənəsi

Şuşa-Laçın yolunda keçirilən aksiya göstərdi ki, Azərbaycan xalqı ümummilli məsələlərdə hər zaman səfərbərdir

Ermənistan tərəfinin yalan iddiasının əksinə olaraq, ekofaallarımızın bu aksiyası heç bir siyasi məqsəd güdmür, ictimaiyyət nümayəndələrimiz haqlı olaraq separatçı rejimin torpaqlarımızda qanunsuz istismarına son qoyulmasını tələb edirlər. O cümlədən Ermənistan tərəfinin guya Laçın yolunun bağlanması, bölgədə



humanitar fəlakət yaşanması, etnik təmizlənmə həyata keçirilməsi barədə iddiaları da böhtandır və həqiqəti əks etdirmir. Çünki aksiya iştirakçıları da bildirirlər ki, dinc erməni əhəlinə məxsus mülki və təcili yardım maşınlarının keçidinə heç bir maneçilik törətmirlər, əksinə, onlara kömək etməyə hazırdırlar.

İranda yeni nəsil əvvəlki qaydalarla yaşamaq istəmir

Həmin hesabatdan da görürdük ki, 2021-ci ildə yeni prezident seçildikdən sonra bu ölkədə edam halları sürətlə artıb. Hesabat 2021-ci il ərzində ən azı 333 nəfərin edam edildiyini göstərir və bu, 2018-2020-ci illərlə müqayisədə ölkədə edam hallarının 25 faiz artdığını sübuta yetirir.



İranda etirazlar səngimir

17 yaşlı yeniyetmə edam cəzasına məhkum edilib, 22 yaşlı tələbə Dünya Fərhadinin meyiti Karun çayının kənarında tapılıb

Sosial-iqtisadi inkişafın tənzimlənməsi: uğurlar, problemlər

İqtisadi nəzəriyyədə və beynəlxalq praktikada bazar iqtisadi sistemində dövlətin iqtisadiyyata müdaxilə səviyyəsini əks etdirən iki konsepsiya mövcuddur: dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsinin

məhdudlaşdırılması və qarışıq iqtisadi mexanizmlərdən istifadə. Keçid dövrünün ilk illərində Azərbaycanda dövlətin iqtisadiyyata müdaxiləsinin məhdudlaşdırılması konsepsiyasına üstünlük verilib.

Unudulmaz Heydər Əliyevin fikridir: "Əgər biz müstəqil dövlətiksə, müstəqil inkişaf etmək istəyiriksə, bazar iqtisadiyyatını vergi yolu ilə tənzimləməliyik".







## Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Rumıniyaya işgüzar səfəri

# Əvəzolunmaz strateji tərəfdaşdır

Buxarestdə Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətləri arasında "yaşıl enerji" sahəsində strateji tərəfdaşlığa dair Saziş imzalanıb



Dekabrın 17-də Buxarestdə "Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətləri arasında "yaşıl enerji"nin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş" imzalanıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, sazişi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Rumıniyanın Baş naziri Nikolae Çuke, Gürcüstanın Baş naziri İrakli Qarıbaşvili, Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban imzalayıblar.

İmzalanma mərasimində Rumıniya Prezidenti Klaus Yohannis və Avropa Komissiyasının Prezidenti xanım Ursula Fon der Lyayen iştirak ediblər.

## Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Rumıniya Prezidenti Klaus Yohannis ilə görüşü olub

Dekabrın 17-də Buxarestdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Rumıniya Prezidenti Klaus Yohannis ilə görüşü olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, görüşdə iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin mövcudluğu qeyd edildi, yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin və görüşlərin əhəmiyyəti vurğulandı. Hər iki ölkənin müvafiq qurumları arasında sıx əməkdaşlığın həyata keçirildiyi bildirildi.

Söhbət zamanı "Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətləri arasında "yaşıl enerji"nin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş" in imzalanmasının əhəmiyyəti vurğulandı və bu işə Azərbaycanın mühüm töhfəsi qeyd olundu.



Görüşdə ikitərəfli münasibətlərlə bağlı da fikir mübadiləsi aparıldı. Yunanıstan-Bolqarıstan İnterkonektoru işə salındıqdan sonra Azərbaycan qazının qısa müddət ərzində Rumıniyaya nəql edilməsi barədə razılığa gəldiyi bildirildi və gələcək illin yanvarında bu

işə başlanılacağı ifadə edildi. Həmçinin SOCAR-ın Rumıniyada uzun illər uğurla fəaliyyət göstərdiyi vurğulandı, bu fəaliyyətin genişləndirilməsi üçün yaxşı potensialın olduğu bildirildi.

Söhbət əsasında Azərbaycan-Gürcüstan-Rumıniya marşrutu ilə nəqliyyat-kommunikasiya imkanlarının, yuxarıdakıların həcmi artırılmasının mümkünlüyü barədə də fikir mübadiləsi aparıldı. Bunun eyni zamanda Xəzər dənizi hövzəsi ilə Qara dəniz hövzəsi ölkələri arasında iqtisadi əməkdaşlıq işinə töhfə verəcəyi qeyd edildi. Bu proseslərin öz növbəsində Mərkəzi Asiya ilə Avropa arasında tranzit əlaqələrinin gücləndirilməsi baxımından əhəmiyyəti vurğulandı.

Eyni zamanda Azərbaycan-Avropa İttifaqı əlaqələrinə toxunuldu, bu əməkdaşlığın inkişafından məmnunluq ifadə olundu. Həmçinin Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında yeni saziş üzrə danışıqların uğurla davam etdirildiyi bildirildi. Söhbət zamanı əməkdaşlığın perspektivləri və qarşılıqlı maraqları doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

## Azərbaycan Avropaya yeni "yaşıl enerji" dəhlizi açır

### İlham Əliyevin qlobal layihəsi ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin növbəti təntənəsidir

Əvvəli 1-ci sahə.

Çünki Azərbaycanın iştirakı olmadan bölgədə və geniş mənada yerləşdiyimiz qitədə enerji təhlükəsizliyi məsələləri tam şəkildə həll oluna bilməz. Yeni Azərbaycan qlobal enerji təhlükəsizliyinin əsas təminatçılarından. Bu reallığı tərəfdaşlıq etdiyimiz böyük ölkələr də bölüşürlər. Azərbaycanın qitədə enerji təhlükəsizliyinin təminatında mühüm rol oynaması ölkə sərhədlərindən kənar, özü də ən yüksək səviyyələrdə etiraf olunmaqdadır. Məhz elə buna görədir ki, dünyanın həttə ən qüdrətli dövlətləri belə enerji sahəsində Azərbaycanla əməkdaşlığa xüsusi önəm verməklə yanaşı, bundan, sözün əsl mənasında, qürur hissi keçirdiklərini də açıqlayırlar.

Bu prosesi dəyərləndirən İlham Əliyev deyir ki, Azərbaycanın başladığı və Avropa İttifaqının, o cümlədən tərəfdaşlarımızın dəstəklədiyi enerji layihələri Avropanın enerji xəritəsini tamamilə dəyişir. Çünki Azərbaycan tərəfdaşları ilə birgə Xəzər dənizi Qara dəniz və Aralıq dənizi ilə birləşdirən neft kəməri çəkməklə yeni rekordlara imza atıb.

Hazırda Rusiya-Ukrayna müharibəsinə görə rəsmi Moskvaya təbii qazın sanksiyalarından sonra Avropanın enerji təminatında əsas ümidi Azərbaycana qalıb. Bu il iyulun 18-də Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında "Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Komissiyası tərəfindən təmsil olunan Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu"nun imzalanması da bir daha təsdiqlədi ki, Avropanın Azərbaycan qazına böyük ehtiyacı var. Əlavə edək ki, ötən il Azərbaycanın Avropa İttifaqı bazarına təbii qaz ixracı 8,2 milyard kubmetr təşkil edib. Bu il isə bu rəqəm 11,3 milyard kubmetrdir. Azərbaycan Prezidenti vurğulayıb ki, növbəti il onun həcmi ən azı 11,6 milyard kubmetr olacaq. Gələcək il Azərbaycan ixrac edəcək təbii qazın ümumi həcmi isə təxminən 24 milyard kubmetr olacaq.

Dünya isə Buxarestdə imzalanmış saziş göstərdi ki, Azərbaycan Avropaya digər enerji - "yaşıl enerji" körsününü salmağa başlayır. Ölkəmiz Avropanın mühüm elektrik enerjisi, əsasən, "yaşıl enerji" təchizatçısına çevrilməyi planlaşdırır.

İlham Əliyev də dedi ki, Azərbaycanın bərpaulunan enerji potensialına gəldikdə, quruda

külək və günəş enerjisinin həcmi 27 qıqavatdan çoxdur, Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda isə külək enerjisi 157 qıqavat təşkil edir. Ölkəmizin strateji investorlarının biri il dövlət 2027-ci ilə qədər 3 qıqavat külək və 1 qıqavat günəş enerjisinin istehsalına planlaşdırır. Onların 80 faizi ixrac olunacaq. Azərbaycan 2037-ci ilə qədər ən azı 6 qıqavatlıq əlavə gücləri yaratmağı planlaşdırır.

Beləliklə, yalnız təkcə bir qlobal enerji şirkəti Azərbaycanda 10 qıqavat "yaşıl enerji"nin istehsalına yatırım etməyi planlaşdırır. İki gün əvvəl Azərbaycanın Energetika Nazirliyi digər qlobal enerji şirkəti ilə çərçivə sazişini imzalayıb. Həmin şirkət Azərbaycanda 12 qıqavata qədər külək və günəş enerjisinin istehsalına sərma-yə qoymağı planlaşdırır. Beləliklə, Azərbaycan ixracının birinci mərhələsində ən azı 3 qıqavatlıq əlavə ötürmə gücü yaradılacaq.

Onu da vurğulaymaq ki, ölkəmizdə "yaşıl enerji" istehsalının genişləndirilməsi məsələsi İlham Əliyevin müəllifi olduğu "Azərbaycan 2030": sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"də də əhəmiyyətli şəkildə yer alıb. Hədəf ümumi enerji istehsalı gücündə bərpaulunan enerjinin payını indiki 17,3 faizdən 2025-ci ildə 24, 2030-cu ildə isə 30 faizə çatdırmaqdır. Artıq bu istiqamətdə inamlı addımlar atılır.

İlham Əliyev işğaldan azad edilmiş əraziləri - 10 min kvadratkilometr ərazini "yaşıl enerji" zonası elan edib. Burada artıq bir neçə su-elektrik stansiyası inşa edilib və fəaliyyətə başlayıb. Günəş və külək-elektrik stansiyalarının yaradılması ilə bağlı isə konkret planlar var. Bir sözlə, həmin bölgələrin potensialı imkan böyükdür. Artıq dəqiq hesablamalar aparılıb və günəş, külək enerji növlərinin istehsalı təxminən 9-10 min meqavata qata bilər. Bu bölgəyə digər böyük şirkətlər maraqlıdır.

Dünya Buxarestdə Prezident İlham Əliyevin Rumıniya Prezidenti Klaus Yohannis ilə görüşü zamanı da bir daha sazişin əhəmiyyəti dəyərləndirilərkən qeyd edildi ki, bu, Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyinə verdiyi növbəti mühüm töhfədir.

Bütün bu uğurlar, əlbəttə ki, İlham Əliyevin tam müstəqil siyasətinin, beynəlxalq miqyasda nüfuzunun və qüdrətinin göstəricisidir.

Rəşad BAXŞƏLİYEV,  
"Azərbaycan"

## Avropanın ümidi Azərbaycandır

Cənubi Qafqazın lideri olan ölkəmiz Aİ dövlətlərinə qaz nəqlini artırmaqla onların Rusiyadan asılılığını azaldacaq

Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda Avropa İttifaqı (Aİ) tərəfindən Rusiyaya qarşı təbii qazın olunan sanksiyalar Aİ-nin təbii qaza olan ehtiyacını artırır. Rusiya Avropaya qaz tədarükünü 80 faiz azaldıb, bununla da çətin vəziyyətdə olan Avropanın ümidi Azərbaycana qalıb. Bu baxımdan Aİ Azərbaycanla əməkdaşlığı daha da genişləndirərək növbəti illərdə də baş verə biləcək çətinliklərin qarşısını almağa çalışır.

Aİ Komissiyasının prezidenti Ursula Fon der Lyayen növbəti il qış aylarında Avropa İttifaqının qaz təchizatında problemlərlə üzləşəcəyini deyib. O qeyd edib ki, görülən tədbirlərə baxmayaraq, gələcək il 30 milyard kubmetr təbii qaz defisiti yarana bilər. Buna görə də 2023-2024-cü illər qış ayları üçün didən işlərə başlanılıb.

Aİ çətin vəziyyətdən yalnız Azərbaycan qazının daha çox nəql edilməsi ilə çıxış etməyə əmin deyil. Elə buna görə cari il iyul ayında Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında "Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Komissiyası tərəfindən təmsil olunan Avropa İttifaqı arasında enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu" imzalanıb. Sənəd Aİ ilə Azərbaycan arasında enerji tərəfdaşlığının gücləndirilməsinə, ölkəmizdən Avropa İttifaqına qaz təchizatını 2 dəfədən çox artıracaq. "Cənub qaz dəhlizi" ilə indiyədək Aİ-yə 8 milyard kubmetr qaz nəql edilir. Anlaşmaya görə isə bu həcm 20 milyard kubmetrə çatdırılacaq. Azərbaycandan Aİ-yə nəql edilən mavi qazın artırılması isə Avropanın Rusiyadan qaz təchizatını azaltmasına gətirib çıxaracaq. Bu, bir daha göstərir ki, Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təminatçısıdır.

Prezident İlham Əliyev albaniyalı həmkarı Bayram Bəqayla mətbuata birgə açıqlamasında da qeyd etmişdi ki, Azərbaycanla Avropa Komissiyası arasında imzalanmış enerji sahəsində strateji əməkdaşlıq üzrə memorandum əsasında 2027-ci ilə qədər Avropaya gedən qaz təchizatı 2 dəfə artacaq. Dövlət başçısı bu qazın Albaniya üzərindən keçərək Avropanın enerji təhlükəsizliyinə əlavə dəstək və töhfə verəcəyini bildirmişdi: "Bizim qaz ehtiyatlarımız çox zəngindir və hal-hazırda həm TAP, həm də TANAP kəmərlərinin 2 dəfə genişləndirilməsi məsələsi müzakirə olunur. Yəni, bu layihə - "Cənub qaz dəhlizi" cəmi 2 ilə yaxındır ki, istismardadır. Amma artıq bu dəhlizin ayrılmaz hissəsi olan hər iki kəmərin genişləndirilməsi müzakirə olunur. Yəni bu göstərir ki, ona böyük ehtiyac var, tələbat var və Azərbaycan Avropa İttifaqı rəsmiləri tərəfindən etibarlı təchizatçıdır. Avropaya qazın artırılması üçün kəmərlərin 2 dəfəyədək genişləndirilməsi lazımdır. Bu istiqamətdə isə ölkəmiz kəmərin keçdiyi ölkələrlə əməkdaşlıq artıraraq prosesin sürətləndirilməsi üçün addımlar atır.



**Qaz ehtiyatlarımız Avropanın tələbatının ödənilməsinə töhfə verəcək**

İqtisadi ekspert Eldəniz Əmirov qəzetimizə açıqlamasında deyib ki, Rusiya-Ukrayna müharibəsindən sonra Avropanın enerji təhlükəsizliyinə təhdidlər yaranıb. Onun sözlərinə görə, buna görə Azərbaycan qazına olan ehtiyac hədsiz artıb. Azərbaycanın 2,6 trilyon kubmetr həcmində olan qaz ehtiyatları Avropanın qaza tələbatının ödənilməsinə öz töhfəsini verəcək. Respublikamızın Avropaya qazın nəqli üçün mövcud infrastrukturunu var, bu "Cənub qaz dəhlizi"dir. Bu dəhliz 4 layihəni - "Şahdəniz-2", Cənubi Qafqaz Boru kəməri (CQBK), Trans Adadolu Boru Kəməri (TANAP) və Trans-Adriatik Boru Kəməri (TAP) özündə birləşdirir. Bu layihələr üzərindən Avropaya qaz nəqli həyata keçirilir. İxrac olunan qazın da gələcəkdə artırılma imkanı çoxdur.

Ekspert deyir ki, Azərbaycan hazırda 10 milyard kubmetr qədər qaz ixrac edir. İlin sonuna bu həcm bir qədər artırılması planlaşdırılır. Növbəti ildə isə qaz ixracının 13-14 milyard kubmetrə çatdırılması nəzərdə tutulub.

Onun sözlərinə görə, TAP-ın illik ötürücülük gücü 10 milyard kubmetr olsa da, bu həcm 20 milyard kubmetr qədər artırılma imkanı var. Belə bir imkanın olması Avropa Komissiyasının prezidenti ilə dövlətimizin başçısının görüşü zamanı da vurğulanı və ayrı-ayrı ölkələr tərəfindən də müzakirələr edilmişdir. "Buna görə də ötürücülük gücünün artırılmasına zərurət yaranıb. 2027-ci ilə qədər Avropaya ixrac olunan mavi qazın həcmi 20 milyard kubmetrə çatdırılması nəzərdə tutulur. Bunun üçün Azərbaycanın həm infrastrukturunu var, həm də qaz hasilatı üçün mövcud texnologiyaları bəna imkan verir".

Hazırda ölkəmizin təxminən 45 milyard kubmetrlik həcmində qaz hasilatı olduğunu deyən ekspert vurğulayıb ki,

həmin qazın 12 milyard kubmetrindən çoxu ölkədə istehlak olunur, qalanı isə müxtəlif istiqamətlərə ixrac olunur.

**Etibarlı tərəfdaş**

Azərbaycan iqtisadi inkişaf dövrünü yaşayır. Bu da müxtəlif sahələrdə xarici ölkələrlə əməkdaşlıq perspektivlərini genişləndirir. Böyük, əhəmiyyətli layihələrə sərma-yə yatan, həmçinin inkişafı üçün işlər görən ölkəmizin ixrac imkanları da çoxalır.

Ümumiyyətlə, Aİ ilə Azərbaycan arasında imzalanmış sazişlərlə, genişləndirilmiş əməkdaşlıq, xüsusən enerji təchizatında ölkəmizin rolu Avropanın enerji təminatının etibarlı tərəfdaşına çevirib. Həmçinin bu əlaqələr layihələrin inkişafı ilə daha da genişləndirəcək. Nəticədə Azərbaycan Avropanın etibarlı və əsas tərəfdaşına çevrilməklə enerji təhlükəsizliyinin təminatına ciddi töhfə verəcək.

Əsmər QARDAŞXANOVA,  
"Azərbaycan"





## Yeni Azərbaycan Partiyasının İdarə Heyətinin iclası keçirilib



Dekabrın 17-də Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) İdarə Heyətinin iclası keçirilib.

YAP-ın Mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, iclasın gündəliyində olan məsələlərin müzakirəsindən əvvəl Yeni Azərbaycan Partiyasının 30 illiyi münasibətilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin noyabrın 30-da imzalanmış müvafiq sərəncamları ilə ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakına görə təltif olunmuş şəxslərə mükafatların təqdim olunması mərasimi keçirilib. Mərasimdə YAP Mərkəzi Aparatının əməkdaşları, partiyanın Təftiş Komissiyasının, Veteranlar Şurasının, Gənclər Birliyinin üzvləri və yerli təşkilatların sədrləri iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən YAP Sədrinin müavini-Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov sona çatmaqda olan 2022-ci ilin ölkəmiz üçün əlamətdar hadisələrlə yadda qaldığını bildirib. Onun sözlərinə görə, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan bu il özində bütün sahələrdə mühüm nailiyyətlər qazanıb. Eyni zamanda ölkəmizin beynəlxalq müstəvidə mövqeləri daha da möhkəmlənib, Avropanın enerji təhlükəsizliyində rolu daha da artıb. Azərbaycanın artan gücü və beynəlxalq miqyasda qazandığı nailiyyətlər Cənubi Qafqaz regionunda sülh və təhlükəsizlik problemlərinin həllinə müsbət təsir göstərəcək.

Tahir Budaqov Yeni Azərbaycan Partiyasının da beynəlxalq əlaqələrinin uğurla inkişaf etdiyini deyib, bu müstəvidə türk dövlətlərinin siyasi partiyaları ilə əlaqələrin gücləndirilməsinin prioritet olduğunu diqqətə çatdırıb. O, Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndə heyətinin

2022-ci il dekabrın 18-də Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinə səfər edəcəyini və səfər çərçivəsində YAP, Türkiyənin Ədalət və İnkişaf Partiyası və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Milli Birlik Partiyası arasında üçtərəfli formatda görüşün keçiriləcəyini vurğulayıb. YAP nümayəndə heyəti daha sonra Şimali Makedoniya Türk Demokratik Partiyasının dəvəti ilə bu ölkədə səfərdə olacaq.

YAP Mərkəzi Aparatının rəhbəri 2022-ci ilin əlamətdar hadisələri sırasındakı Yeni Azərbaycan Partiyasının 30 illik yubileyinin xüsusi yer tutduğunu diqqətə çatdırıb. O qeyd edib ki, partiyanın İdarə Heyətinin qərarı ilə təsdiq edilmiş Tədbirlər Planına uyğun olaraq nəzərdə tutulmuş bütün tədbirlər tam həcmdə yerinə yetirilib, bütün şəhər və rayonlarda silsilə tədbirlər təşkil olunub. "Noyabrın 21-də Prezident, partiyamızın Sədri cənab İlham Əliyevin iştirakı ilə təntənəli yubiley tədbiri keçirilib. Cənab İlham Əliyev tədbirdə çıxışı zamanı partiyamızın zəngin və şərəfli inkişaf yoluna nəzər saldı, qarşıda duran vəzifələrlə bağlı müvafiq tapşırıq və tövsiyələrini verdi. Biz dövlətimizin başçısının qarşıya qoyduğu vəzifələrin layiqincə yerinə yetirilməsi üçün fəaliyyətimizi ardıcıl olaraq davam etdirəcəyik", - deyən Tahir Budaqov qeyd edib ki, YAP-ın 30 illik yubileyi münasibətilə Prezident, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri cənab İlham Əliyevin müvafiq sərəncamları ilə partiyanın yaranmasında, təşkilatlanmasında və inkişafında xidmətləri olan 68 nəfər təltif olunub. YAP Sədrinin müavini təltif olunan şəxsləri təbrik edib, onlara gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıb.

Sonra həmin şəxslərə təltiflər, eləcə də Yeni Azərbaycan Partiyasının hədiyyələri təqdim olunub. Dövlət başçısının müvafiq sərəncamları ilə təltif olunan şəxslər göstərilən etimada görə öz təşəkkürünü bildirdilər.

Daha sonra YAP İdarə Heyətinin iclasının gündəliyində olan məsələlər müzakirə edildi. YAP Sədrinin müavini-Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov iclasın gündəliyi haqqında məlumat verdi. İlk olaraq Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis edilməsinin 30 illik yubileyi ilə əlaqədar Tədbirlər Planının icrasının yekunlarına dair hesabat müzakirəyə çıxarıldı. Müzakirələrdən sonra hesabat qəbul olundu.

Sonra iclasda "Heydər Əliyev İli" ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan Partiyasının Tədbirlər Planının təsdiq edilməsi məsələsi müzakirə edildi. Tahir Budaqov xatırladı ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu il sentyabrın 29-da "Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi haqqında" Sərəncam imzalayıb. "Heydər Əliyev İli" ilə əlaqədar təsdiqlənən Tədbirlər Planı olduqca zəngin, rəngarəng və çoxşaxəlidir. Yeni Azərbaycan Partiyası da "Heydər Əliyev İli" çərçivəsində silsilə tədbirlərinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutur.

Müzakirələrdən sonra Tədbirlər Planı təsdiq edildi.

İclasda daha sonra Yeni Azərbaycan Partiyası Veteranlar Şurasının tərkibinə ko-optasiya yolu ilə yeni üzvlərin daxil edilməsi məsələsinə baxılıb, Nazim Mehdi oğlu İsmayilov və Zərifə Rzaqulova qızı Quliyeva Veteranlar Şurasının üzvü seçilib.

İclasda həmçinin bir sıra təşkilatı məsələlər müzakirə olunaraq müvafiq qərarlar qəbul edildi.

## Heydər Əliyev Mərkəzində Vaqif Mustafazadəyə həsr olunmuş konsert proqramı təqdim edilib



Dekabrın 16-da Heydər Əliyev Mərkəzində dünyəşöhrətli musiqiçi, caz əfsanəsi Vaqif Mustafazadəyə həsr olunmuş "Anam. İçərişəhər. Xəzər..." adlı konsert proqramı təqdim edildi.

AZƏRTAC xəbər verir ki, konsert çərçivəsində Azərbaycan caz-muğam musiqisinin məşhur nümayəndələri Vaqif Mustafazadənin əsərlərini səsləndiriblər. Konsertdə Alim Qasimov, Elbəy Məmmədov, Elçin Şirinov, Elvin Bəşirov, Emil Əfrasiyab, Etibar Əsədli, İsfar Sarabski, İsgəndər Ələsgərov, Mir Musa Seyidzadə, Nicat Aslanov, Rıad Məmmədov, Ruslan Hüseynov, Şahin Növrəli, eləcə də Ənvər Sadıqovun rəhbərliyi ilə "Qaytağı" instrumental ansamblı və dirijor Fuad İbrahimovun idarəçiliyi ilə "Bakı Kamerra Orkestri" ("Baku Chamber Orchestra") çıxış edib.

Konsertin "Anam. İçərişəhər. Xəzər..." adlandırılması da təsadüfi deyil. Belə ki, Xə-



zərini sahilində yerləşən Bakıda, İçərişəhərdə dünyaya göz açan Vaqif Mustafazadə yaradıcılığındakı uğurların səbəblərindən söz açarkən hər zaman etiraf edirdi: "Çünki anam, İçərişəhər və bir də də-niz var idi".

Konsertdə təqdim olunan biri-birindən maraqlı ifalar gəcəyə xoş ovqat qatıb, konsert proqramı maraqla qarşılandı.

Qeyd edək ki, 1940-cı ildə anadan olan görkəmli bəstəkar, pianoçu, caz-muğam üslubunun banisi, Azərbaycan SSR-in Əməkdar artisti, Dövlət mükafatı laureatı Vaqif Mustafazadə ilk təhsilini anası Zivər Əliyevanın çalışdığı

1 saylı musiqi məktəbində alıb. Vaqif Mustafazadə təhsilini 1957-1963-cü illərdə Asef Zeynallı adına Musiqi Məktəbində davam etdirib. 1964-cü ildə isə Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına daxil olub. 1965-ci ildə Tbilisi şəhərinə məşhur "Orero" ansamblına musiqi rəhbəri kimi dəvət edilib, elə həmin il Gürcüstan Dövlət Filarmoniyasının nəzdində "Qafqaz" caz triosunu yaradıb. 1967-68-ci illərdə Tallində Beynəlxalq Caz Festivalında iştirak edib.

1968-ci ildə görkəmli bəstəkar Rauf Hacıyevin dəvəti ilə Bakıya dönməyən Vaqif Mustafazadə

də 1969-cü ildə Bakıda "Caz-69" Festivalında 1-ci mükafata layiq görülüb. 1970-ci ildə "Leyli" vokal kvartetini, 1971-ci ildə Dövlət Teleradiosunun nəzdində "Sevil" vokal-instrumental ansamblını yaratdı.

1977-ci ildə Donetskdə keçirilən caz festivalında laureat, 1978-ci ildə Tbilisidə caz festivalında laureat adına və ən yaxşı pianoçu mükafatına layiq görülüb. 1979-cu ildə "Əzizəni gözləyirkən" kompozisiyası ilə Monakoda Beynəlxalq caz kompozisiyaları müsabiqəsində ən yaxşı bəstəkar kimi birinci yerin və "Ağ royal" mükafatının sahibi olub. Elə həmin il Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti fəxri adına layiq görülüb.

Vaqif Mustafazadə muğamların ənənəvi caz texnikası ilə birləşdirərək muğamla cazın sintezini yaradıb. Onun musiqimizdə etdiyi bu kimi yeniliklər bu gün də aktualdır və bir çox musiqiçilər ifalarında Vaqif Mustafazadənin yaratdığı caz-muğam sintezindən istifadə edirlər.

## Daxili işlər naziri Xaçmazda vətəndaş qəbulu və sıra baxışı keçirib

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığına əsasən, daxili işlər naziri, general-polkovnik Vilayət Eyvazov Xaçmaz Rayon Polis Şəbəkəsində dekabrın 17-də növbəti vətəndaş qəbulu keçirib.

Daxili İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, daxili işlər naziri əvvəlcə şəhərin mərkəzindəki Ümummilli Lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edərək xatirəsinə böyük hörmət və ehtiramla yad edib. Sonra rayon polis şöbəsinin inzibati binasında Xaçmaz, Qu-



ba, Qusar, Şabran, Siyəzən və Xızı rayonlarından qəbula gələn 143 vətəndaşı dinləyən nazir onların problemlərinin həlli üçün nazirliyin aidiyyəti baş idarə və idarə rəislərinə tapşırıqlar verib.

Müraciətlərin əksəriyyəti yerində həllini tapıb.

Ölkə rəhbərinin apardığı məqsədyönlü siyasət nəticəsində qazanılan uğurlardan məmnunluqlarını bildiren sakinlər onların müraciətlərinə

obyektiv yanaşılmasına, o cümlədən göstərilən diqqətə və həssas münasibətə görə dövlət başçısına minnətdarlıqlarını bildiriblər.

Həmin gün general-polkovnik V.Eyvazov həmin rayonların polis orqanlarında vakant olan sırası və kiçik rəis heyəti vəzifələrində xidmətə qəbulna bağlı sıra baxışı da keçirib.

Polis orqanlarında işləmək arzusunda olan gənclərdən qəbulun şərtlərinə uyğun gələn 152 nəfər seçim turunun növbəti mərhələsinə buraxılıb ki, onlardan da 55-i Vətən müharibəsi iştirakçısı olub.

## BMT Baş Assambleyasının prezidenti bölgədə son vəziyyət barədə məlumatlandırılıb

Azərbaycan Respublikasının xarici işlər nazirinin müavini Fariz Rzaev Nyu Yorka səfəri çərçivəsində BMT Baş Assambleyasının 77-ci sessiyasının prezidenti Ksaba Korosi ilə görüşüb.

Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, görüşdə Azərbaycanın BMT çərçivəsində fəaliyyəti, BMT-nin ixtisaslaşmış qurumları ilə əmək-

daşlıq əlaqələri, gələcək fəaliyyət istiqamətləri və gündəlikdə duran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Nazir müavini Baş Assambleyanın prezidentinə bölgədə son vəziyyət, o cümlədən işğaldan azad olunmuş ərazilərdə aparılan bərpa və quruculuq işləri, mina təhdidləri, habelə Ermənistanla münasibətlərin normallaşdırılması istiqamətində Azərbaycan tərəfindən atılan addımlar barədə məlumat verib. O, Ermənista-



nın tərxiatlarına baxmayaraq, bölgədə sülh və sabitliyin təmin edilməsi üçün bütün vacib istiqamətlər üzrə Azərbaycanın sözlərini davam etdirəcəyini bildirdi.

BMT Baş Assambleyasının prezidenti Ksaba Korosi Azərbaycanın BMT-nin ən fəal üzvlərindən biri olduğunu qeyd edib. Ksaba Korosi Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkətinə sədrliyinin uğurla icrasını təqdir edib. O, Azərbaycanın COVID-19 pandemiyasına qarşı irəli sürdüyü qlobal əhəmiyyətli təşəbbüsləri yüksək qiymətləndirdiyini bildirdi.

Tərəflər həmçinin BMT gündəliyində duran qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələləri müzakirə ediblər.

## Mövqələrimiz atəşə tutulub

Dekabrın 16-sı saat 23:35-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələri Basarkeçer rayonunun Yuxarı Şorca yaşayış məntəqəsi istiqamətində yerləşən mövqelərindən Azərbaycan Ordusunun Kəlbəcər rayonunun Zəylik yaşayış məntəqəsi istiqamətində yerləşən mövqelərini atıcı silahlardan atəşə tutub.

Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, bundan başqa, dekabrın 17-si saat 09:05-də Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti yerləşdiyi Azərbaycan ərazisindəki qeyri-qanuni erməni silahlı dəstəsinin üzvləri tərəfindən Azərbaycan Ordusunun Laçın rayonunun Nağdalı yaşayış məntəqəsi istiqamətində yerləşən mövqeləri də atıcı silahlardan atəşə tutulub.

Qeyd olunan istiqamətlərdə yerləşən bölmələrimiz tərəfindən adekvat cavab tədbirləri görüldü.

## Baş Qərargah rəisi bir sıra hərbi hissələrin döyüş hazırlığını yoxlayıb



Müdafiə nazirinin birinci müavini - Azərbaycan Ordusunun Baş Qərargah rəisi general-polkovnik Kərim Vəliyev bölmələrin döyüş hazırlığını qəfil yoxlanılması məqsədilə Komando briqadaları və digər hərbi hissələrdə olub.

Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, Baş Qərargah rəisi komandirlərin qərar qəbul etmə və qüvvələrin təbii üzrə praktiki vərdişlərinin təkmilləşdirilməsi, bölmələrin döyüş hazırlığını, döyüş növbətçiliyinin təşkili və aparılmasını yoxlayıb.

Baş Qərargah rəisi döyüş hazırlığı səviyyəsinin yüksəldilməsində əsas diqqətin təlim və məşqlərin planlı və sistemli keçirilməsi, habelə birlik, birləşmə və idarəetmə orqanlarının döyüş uzlaşmasının təmin olunması, hərbi qulluqların fərdi hazırlığı, döyüş heyətlərinin tapşırıqları daqiqlik və vaxtında icra etməsinə yönəldilməsini tapşırıb.

Təlim və məşqlərin intensivliyi və keyfiyyətinin artırılmasına toxunan müdafiə nazirinin birinci müavini onların Vətən müharibəsi, həmçinin son əməliyyatlar, xüsusilə də bu ilin sentyabrda baş vermiş döyüş toqquşmalarında qazanılan təcrübə nəzərə alınmaqla real döyüş vəziyyətinə uyğun şəraitdə keçirilməsi barədə göstəriş verib.

Prezident, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ordu quruculuğu sahəsində aparılan islahatlar haqqında danışıq general-polkovnik K.Vəliyev postmüharibə dövründə görülən tədbirlər nəticəsində Azərbaycan Ordusunun əməliyyat və döyüş imkanlarının xeyli artdığını bildirib.

Müdafiə nazirinin göstərişlərini şəxsi heyətə çatdıran Baş Qərargah rəisi onların icrası ilə bağlı aidiyyəti vəzifəli şəxslər qarşısında tapşırıqlar qoyub.

## Məişət zorakılığından zərər çəkənlərə əlaqədar daha 3 yardım mərkəzi akkreditə olunub

Məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslərə qeyri-dövlət yardım mərkəzlərinin akkreditasiyası Komissiyasının növbəti iclası keçirilib.

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, iclasda məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxslərə əlaqədar görülən dəstək tədbirləri müzakirə olunub.

Komissiyanın sədri Vüqar Behbudov bildirib ki, 2021-ci ildən fəaliyyətə başlayan komissiya akkreditə olunmuş təşkilatların monitorinqi və yeni təşkilatların qəbulu işlərini aparır.

Əvvəlki illərdə akkreditasiyadan keçərək fəaliyyət göstərən qeyri-hökumət təşkilatlarının fəaliyyəti davamlı olaraq nəzərdə saxlanıb.

Məişət zorakılığına məruz qalmış şəxslərə iş aparmayan və ya fəaliyyətini tamamilə dayandıran bəzi qeyri-dövlət yardım mərkəzlərinin akkreditasiyası ləğv edilib.

Ötən il 4 QHT-nin qiymətləndirildiyi, onlardan 3 təşkilatın akkreditə olunduğu, hazırda həmin istiqamətdə akkreditə olunmuş 8 qeyri-dövlət yardım mərkəzinin fəaliyyət göstərdiyi bildirilib.





## QARABAĞ VƏ ŞƏRQİ ZƏNGƏZUR dirçəliş yolundadır



# Böyük qayıdışın baş planı

I Dövlət Proqramı Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun hərtərəfli bərpasına böyük töhfə verəcək

"Bu gün biz yeni çağırışlarla üzləşirik. Ancaq bunlar xoş çağırışlardır - Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun yenidən qurulması, insanların geri qayıtması və Azərbaycanın hər hansı bölgəsində yaşayan keçmiş məcburi köçkünlər üçün daha yaxşı şəraitin yaradılması". Bu il oktyabrın 5-də Ağdamda keçirilən Azərbaycan Milli Şəhərsalma Forumunda dövlət başçısı İlham Əliyevin bəyan etdiyi kimi, Azərbaycan dövlətinin milli ideyası Qarabağ və Şərqi Zəngəzuru yenidən qurmaq və keçmiş məcburi köçkünləri öz yurdlarına qovuşdurmaqdır.



Prezidentin sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"nın icrasını təmin etmək məqsədilə "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi də sözügedən məqsədə nail olmaq üçün bu istiqamətdə atılan əhəmiyyətli addımdır. Sərəncama əsasən, işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük qayıdış Azərbaycanın 2030-cu ilədək beş milli prioritetindən biri kimi müəyyən olunub.

### Qısa zamanda gerçəkləşdirilən nəhəng uğurlar

Azərbaycan zəfərlə bitən Vətən müharibəsindən ötən iki il müddətində Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə quruculuq və bərpa işləri ilə əlaqədar mühüm layihələr gerçəkləşdirib. Artıq qələbədən sonra Böyük qayıdışa uğurlu start verilib və Zəngilan rayonunun Ağalı kəndinə sakinlər köçürülüb. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə irimiqyaslı infrastruktur layihələri icra olunur. Füzuli Beynəlxalq Hava Limanı cəmi səkkiz ay ərzində tikilib. Cari il oktyabrın 20-də Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanının açılış mərasimi keçirilib. 2025-ci ildə isə Laçın Beynəlxalq Hava Limanının istifadəyə verilməsi nəzərdə tutulur. Bərdə-Ağdam dəmir yolu 2023-cü ildə istifadəyə verəcək. Təsdiq olunmuş investisiya planına əsasən, işğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur ərazisində ümumi uzunluğu 50 kilometrədən çox olan

33 tunel olacaq, uzunluğu 12 kilometr olan 84 yeni körpü salınacaq. Bütün azad olunmuş ərazilərdə elektrik təchizatı tamamilə bərpa edilib. 2022-ci il martın 15-də Azərbaycanda inşa ediləcək 230 MVt gücündə "Qaradağ" Günəş Elektrik Stansiyasının təmələqoyma mərasimi keçirilib. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə bərpaolunan enerjinin potensialı on min meqavat təşkil edir. Artıq bir neçə su-elektrik stansiyasının açılışı olub. Su elektrik enerjisinin ümumi gücü beş yüz meqavatdan çox olacaq. Yerdə qalan güc isə günəş və külək elektrik enerjilərindən qaynaqlanacaq. Ötən iki il ərzində Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə gerçəkləşdirilən quruculuq, bərpa işləri ilə əlaqədar dövlət büdcəsindən bütövlükdə 5 milyard manata yaxın vəsait ayrılıb. Gələcək ilin büdcə siyasətinin qarşısında duran əsas çağırışlardan biri də Böyük qayıdışın tərkib hissəsi kimi Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə əhalinin dayanıqlı məskunlaşması üçün ilkin şərtlərin yaradılmasıdır. Buna görə də işğaldan azad edilmiş ərazilərdə bərpa və yenidənqurma işlərinin daha geniş həcmdə davam etdirilməsi, keçmiş məcburi köçkünlərin öz əzəli yurdlarına mərhələli şəkildə qayıtması və məskunlaşması, bunun üçün sosial-məişət, təhlükəsizlik və məşğulluq şəraitinin yaradılması üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi, həmin ərazilərdə dövlət idarəetmə qurumlarının təşkil və fəaliyyəti ilə bağlı 2023-cü ilin dövlət büdcəsinin layihəsində müvafiq maliyyə təminatı yaradılıb. Belə ki, 2023-cü ildə işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası üçün 3 milyard manat vəsait ayrılması nəzərdə tutulur.

### Nəzərdə tutulan tədbirlər 2026-cı ilədək həyata keçiriləcək

Prezident tərəfindən təsdiqlənən "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük qayıdışa dair I Dövlət Proqramı" Qarabağ və Şərqi Zəngəzura qayıdışla bağlı hədəflənən bütün işlərin qısa zamanda və effektiv şəkildə həyata keçirilməsi üçün yol xəritəsi olacaq mühüm sənəddir.

Əhatə dairəsini Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarına daxil olan ərazilər təşkil edən dövlət proqramında işğaldan azad edilmiş ərazilərdə aparılmış bərpa-quruculuq işləri və mövcud vəziyyət, nail olunması hədəflənən məqsədlər və onlara uyğun hədəf göstəriciləri, dövlət proqramının prioritet istiqamətləri, əhalinin doğma torpaqlarına geri qayıdış məsələləri, gözlənilən nəticələr, ehtimal edilən risklərin idarə olunması, müvafiq vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün maliyyələşmə mənbələri və həyata keçiriləcək tədbirlər öz əksini tapıb. Dövlət proqramının hazırlanmasında müntəzəm beynəlxalq təcrübə, bu sahədə strateji inkişaf tendensiyaları, işğaldan azad edilmiş ərazilərin sosial-iqtisadi potensialı və dünya iqtisadiyyatının müasir çağırışları nəzərə alınıb.

Nəzərdə tutulan tədbirlər strateji hədəf göstəricilərinə uyğun olaraq, 2026-cı ilədək həyata keçiriləcək.

### Proqramın strateji məqsədləri

Proqramın strateji məqsədləri əhalinin dayanıqlı məskunlaşması və ərazilərin iqtisadi fəaliyyətə reintegrasiyası çərçivəsində müəyyən edilib. Ərazilərdə təhlükəsiz yaşayış və dövlət idarəetməsinin təşkil etmək, şəhər, qəsəbə və kənd yaşayış məntəqələrinin tikintisini və dayanıqlı infrastrukturla təminatını həyata keçirmək, müasir standartlara uyğun xidmətlərin yaradılmasını təmin etmək, ərazilərdə məskunlaşacaq əhalinin sosial müdafiəsini gücləndirmək nə-

zərdə tutulur. Həmçinin əhalinin məşğulluq imkanlarını artırmaq, sosial xidmətlərin əhatə dairəsini genişləndirmək və ölçətliliyi, dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafı təmin etmək, sahibkarlıq mühitinin olverişliliyini artırmaq və biznes fəaliyyətinin inkişafına dəstək vermək, ərazilərin kənd təsərrüfatı potensialından səmərəli istifadə olunması üçün müasir sivilizasiya infrastrukturunu formalaşdırmaq, dayanıqlı və müntəzəm kənd təsərrüfatı təcrübələrini tətbiq etmək kimi məsələlər sənəddə öz əksini tapıb.

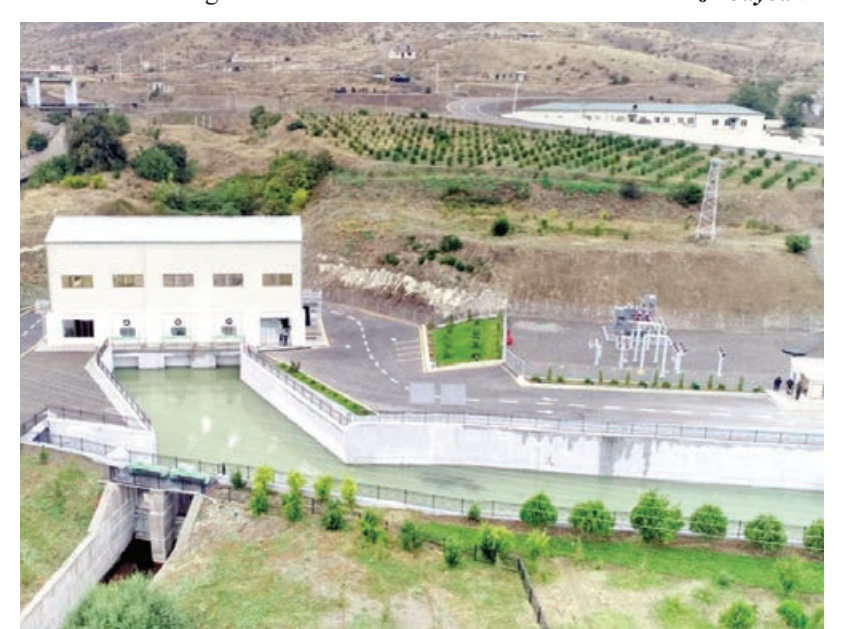
Təbii ehtiyatları və sosial-iqtisadi potensialı təsərrüfat dövrüyəsinə cəlb etmək, turizm sektorunun perspektiv inkişaf imkanlarından effektiv istifadəyə nail olmaq, ətraf mühitin etibarlı mühafizəsini və ekoloji təhlükəsizliyi təmin etmək, təbii resurslardan səmərəli və effektiv istifadə etmək, "ağıllı şəhər", "ağıllı kənd" və "yaşıl enerji zonası" konsepsiyalarının bölgədə tətbiqini təşviq etmək də nəzərdə tutulur.

### Qarabağ və Şərqi Zəngəzur yenidən qurulur

Dövlət proqramının icrası prosesi üzərində şəffaf nəzarətin təmin olunması məqsədilə sözügedən proqramın icrası qoyulan hədəflər nəzərə alınmaqla, monitoring olunacaq. Monitoring məqsədilə tədbirlər üzrə ilkin, aralıq və yekun nəticələr müəyyən ediləcək. İlk nəticələr dövlət proqramının icra olunduğu dövr ərzində hər il, aralıq nəticələr isə əsasən 2023-cü, 2024-cü və 2025-ci illəri, yekun nəticələr isə 2026-cı ildə əhatə ediləcək.

Göründüyü kimi, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Vətən müharibəsində qazandığımız qələbə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə quruculuq zəfəri ilə davam edir. "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"nın icrası isə azad olunmuş ərazilərin bərpasına böyük töhfələr verəcək.

Yasəmən MUSAYEVA,  
"Azərbaycan"













# Riyakar siyasət, sistemli təxribatlar, antiəzərbaycançı mövqe və islami dəyərlərə hörmətsizlik - İranın əsl mahiyyəti

## İranda yeni nəsil əvvəlki qaydalarla yaşamaq istəmir

22 yaşlı Məhsə əmininin Əxlaq polisi idarəsində həyatını itirməsindən sonra İranda başlanan etiraz aksiyaları hələ də davam edir və bu gərginlik bütün dünya ictimaiyyətinin diqqətindədir. Baş verənlər gənc qızın ölümünün İrandakı sərt rejimə qarşı illərlə toplanmış narazılıq enerjisinin vulkan kimi püskürməsindən ötrü sadəcə bir vəsələ olduğunu və proseslərin artıq məcrasından çıxdığını göstərir.

İran rejimi ölkəni bürümüş kütləvi narazılıqlar dalğası qarşısında geri çəkilməyi kimi görünərək müsbətə doğru müəyyən dəyişikliklərin aparılacağına vəd versə də, hələlik kompromis əldə olunmur. Eyni zamanda etirazçıların son hədəfinin İranda rejim dəyişikliyinə ibarət olduğu, bu ölkədə son onilliklərdə formalaşmış gənc nəslin artıq əvvəlki qaydalarla yaşamaq istəmədiyini ortaya qoyur.

Etirazlar əvvəlcə qadınların hicab örtməsi məcburiyyətinin ortadan götürülməsi, hökumətin bununla bağlı müəyyən etdiyi qaydaların ləğvi tələbi ilə başladı. İndi isə hiss olunur ki, artıq hicab azadlığı tələbi arxada qalıb. İran vətəndaşlarını ölkədə daha köklü dəyişikliklər düşündürür. Bir müddət əvvəl İranın hökumət rəsmiləri hər hansı hüquqi normalarla bir araya sığmayan əxlaq polisinin ləğv ediləcəyini bildirsələr də, bu istiqamətdə hələlik ciddi bir addım yoxdur. İran hökumətinin bu vədi hansı şəkildə yerinə yetirəcəyi də sual altındadır. Eyni zamanda bu idarənin ləğvinin hicabların yandırılma nümayişçilərinin kütləvi etirazlarını dayandırmıyacaq ümumi olub-olmayacağı da inandırıcı gəlmir.

Əslində, baş verənlər İran hakimiyyətinin onilliklərlə yol verdiyi yanlışların məntiqi nəticəsi kimi qiymətləndirməliyik. Sürətli dəyişikliklər və cəmiyyətlərin bu dəyişikliklərə uyğunlaşması həyatın qanunudur. O ölkələr və xalqlar baş verən dəyişikliklərdən faydalana bilir ki, vaxtında zamanın axarına uyğunlaşmağı, müvafiq yeniliklərə qapı açmağı bacarırlar. Qloballaşma dövründə, informasiya texnologiyalarının həyatımıza mövcud olduğu çağlarda, dünya iqtisadiyyatının sız sız inteqrasiya olunduğu, qarşılıqlı əməkdaşlığın bütün ölkələr üçün ön böyük zərurətə, faydaya çevrildiyi zamanda hələ də Orta əsrlərin qaydaları ilə cəmiyyəti idarə etmək və o cəmiyyəti gələcəyə aparmaq mümkün deyil. Zəngin mədəniyyətə, tarixi ənənələrə malik olan İranda inkişaf meyli həmişə güclüdür. Cənub qonşumuzda yeni nəsil artıq əvvəlki qaydalarla yaşamaq istəmir. Eyni zamanda İran rəhbərliyi də ölkəni əvvəlki onilliklərin sərt ehtakları ilə idarə etməkdə çətinlik çəkir. Uzun illərdir ki, sanksiyalar şəraitində, ağır məhdudiyyətlər mühitində yaşayan, özünə qapanan, gərəksiz iddialarına görə dünyanın əksər ölkələri ilə ciddi problemləri olan, bir çoxlarına qarşı təhdid mənbəyi kimi çıxış edən və təbii ki, özü də böyük dövlətlərin

təhdidləri ilə üzləşən İranda inqilabi şərait də yetərinə güclüdür. Bütün bunlar cənub qonşumuzda köklü dəyişikliklər dövrünün yetişdiyini göstərir. İran idarə edənlər bu həqiqəti vaxtında anlayıb xalqın tələb etdiyi islahatlara nə qədər tez başlasalar, bu ölkənin xurafatdan, islam adı altında qaragüruh düşüncədən, Orta əsr despotizmindən qurtularaq dünyanın sivil bir parçasına çevrilməsi üçün addımlar atsalar, bunun faydası olar.

Əfsuslar olsun ki, hələ buna meyil görünür. Rəsmi Tehran xalqın tələblərini nəzərə almaq, baş verənlərdən nəticə çıxarıb islahatlara getmək əvəzinə azadlığa çağıran səsli boğmaq yolunu tutub. Hazırda İran hökuməti etirazların qarşısını güc təbii ki, özü də böyük dövlətlərin



dünyü sərt xətti qoruyub davam etdirməkdə israrlı olduğunu göstərir. Xatırladaq ki, son edam qərarlarına qədər də İran bütün dünyada vətəndaşların ən çox edam olunduğu ölkələr sırasındadır. Bu ilin apreldə Avropada fəaliyyət göstərən iki hüquq müdafiə təşkilatı İranda 2021-ci ildə həyata keçirilən edamlar haqqında birgə hesabat yaymışdı. Həmin hesabatdan da görünürdü ki, 2021-ci ildə yeni prezidenti seçildikdən sonra bu ölkədə edam halları sürətlə artıb. Hesabat 2021-ci il ərzində ən azı 333 nəfərin edam edildiyini göstərir və bu, 2018-2020-ci illərlə müqayisədə ölkədə edam hallarının 25 faiz artmışı sübuta yetirir. Edam edilənlərin əsasən qeyri-farslardan ibarət olması da kifayət qədər düşündürücü məqamdır və hakimiyyətin ölkə əhalisinin əksəriyyətini təşkil edən digər milli toplumlara münasibətini göstərir. Mütəxəssislərin yazdıqlarına görə, soydaşlarımızın yaşadığı bölgələrdə də edam hallarının kifayət qədər yüksəkdir. Belə ki, rəsmi rəqəmlərə əsasən, əhali sayına görə edam hallarının ən çox olduğu vilayətlər sıyahısında Azərbaycan türklərinin əksəriyyət təşkil etdiyi Qəzvin və Zəncan vilayətləri üçüncü, Ərdəbil vilayəti isə dördüncü yeri tutur. Daha bir acınacaqlı hal budur ki, 2021-ci ildə İranda ən azı 17 qadın ciddi bir əsas olmadan edam edilib. Ümumiyyətlə, İranda edam qəzalarının çoxu tutarlı bir səbəb olmadan çıxarılır və qısa müddətdə icra olunur. Sentyabrda başlanmış etiraz aksiyalarına görə tutulanlar arasında edam olunanlar da bunun sübutudur.

Əlbəttə, xüsusilə ağır cinayətlərə görə ölüm cəzası dünyanın bir çox ölkələrində, o cümlədən ABŞ-də də qalır. Bütün cəmiyyətlərdə edamın cəza növü kimi saxlanması onlayn olaraq, təvəzülətləri da var. Bir çox hallarda edam cəzası tövratda qeyd edilmiş cinayətlərə adekvat olur. Bununla belə, edam cəzasının saxlandığı ölkələrdə belə hökmlərin icrasından ötrü bəzən onillərlə gözləyirlər. Bu müddətdə məhbusun özünümüdfafə, müxtəlif instansiyalarda apellyasiya hüququ tam təmin olunur. Məhkəmə qərarında yanlışlıqlara yol verilib-verilmədiyini diqqətlə öyrənirlər. Amma hətta bütün bunlar da hər hansısa məhbusun günahsız yerə həyatdan məhrum edilməsi riskini tam aradan qaldıra bilmir. İran məhkəmələrində çıxarılan və cəmi iki-üç həftə içində yerinə yetirilən edam cəzaları isə bu ölkədə insan həyatının heç bir dəyərinin olmadığını göstərir. Özü də bütün bunları insana ən yüksək dəyər verən müqəddəs dinimizi - islamı özünün rəsmi ideologiyasına çevirmiş bir dövlət edir. Bu yeganə nümunə deyil. İran əgər bu dəyərlərə sadıq

olsaydı, bütün dünya müsəlmanları üçün müqəddəs sayılan məscidlərində onillər ərzində donuz saxlamış erməni vandalları ilə can qardaşına çevrilməzdi. Müsəlman ölkəsi olan və bütün dünyada islam mədəniyyətinin inkişafına xidmət göstərən, islami dəyərləri hücumlardan qoruyan Azərbaycanın başına min bir müsibətlər gətirmiş, azərbaycanlılara qarşı Xocalı soyqırımını törətmiş, siyasilərinin öli körpələrimizin qanına batmış Ermənistanı özünə dost tutmazdı. Müsəlman ölkəsi olan Azərbaycanın ərazi bütövlüyündən birçox dəfə söz açmadığı halda Ermənistanın ərazi bütövlüyünü özü üçün qırmızı xətt saymazdı. Şuşadakı məscidə təmir adı altında çirkləllər uzatmazdı. Tarixi zərifimizə qarşı kin-küdurətini ortaya qoymazdı. Azərbaycanla sərhəddə qısa müddətdə iki dəfə hərbi təlim keçirməzdi və Azərbaycanın qarşı Türkiyə Ordusu ilə birgə Araz kənarında təşkil etdiyi təlimlərlə bunun beşqat cavabını almazdı.

Tarixinin ən qürur dolu səhifələrində, mədəniyyətinin ən qiymətli incilərində, ədəbiyyatında, musiqisində, folklorunda Azərbaycan türklərinin imzası olan İranın siyasiləri də bu həqiqəti bilməmiş deyillər. Sentyabrda bəri İranın mərkəzi şəhərlərində başlanmış etirazlar dalğası da bu rejimin amansızlıqlarına, islami alətə çevirməsinə, cəmiyyətin maraqlarını, gələcəyini bir qrupun mənafelərinə illərdir qurban vermiş xalqın, nəhayət ki, kükrəyən qəzəbidir.

**İradə ƏLİYEVA,**  
"Azərbaycan"

**GAK-ın sədri:**  
"İran hökuməti edamlarla aksiyaların qarşısını almaq istəyir"

"İranda hazırda iqtisadi, siyasi və sosial böhran mövcuddur. Hər gün bütün şəhərlərdə mitinqlər, aksiyalar baş tutur."



Rejim aksiyada iştirak edən insanları öldürür, onların içində uşaqlar və qocalar da var. Aksiyalar bu rejimin böhranını dərinləşdirir. Rejim edamlarla bunun qarşısını almaq istəyir, amma bu, mümkün olmayacaq".

AZƏRBAYCAN XƏBƏR VERİR Kİ, BU SÖZLƏRİ GÜNEY AZƏRBAYCAN KONQRESİNİN (GAK) SƏDRİ ABDULLA ƏMİR HAŞİMİ CAVANŞİRİ BÜTÜV AZƏRBAYCAN FORUMUNDA ÇIXIŞI ZAMANI DEYİB.

O bildirib ki, azərbaycanlılar bu hərəkətdə tədbiri və öz istəklərini qərarlı şəkildə səndirirlər: "Onların əsas istəkləri millətlərin, kişi və qadın bərabərliyidir. Biz öz taleyimizi özümüz həll etməliyik. Buna görə də azərbaycanlıların tələbləri konkretir", - deyər Abdulla Əmir Haşimi Cavanşiri diqqətə çatdırıb.

**Güney azərbaycanlı partiya sədri:**  
"Biz azadlıq istəyirik"

"Hazırda İranda böyük çaxnaşmalar var. Bu ölkədə demokratiya yoxdur. Əhali yeni həyat istəyir üçün ayaqdadır. Əhalinin 86 faizi hazırkı hakimiyyəti istəmir. İranın iqtisadiyyatda qarşılaşdığı böyük sıxıntılar, həmçinin rejimə qarşı etirazlar bu ölkəni parçalayacaq".



AZƏRBAYCAN XƏBƏR VERİR Kİ, BU SÖZLƏRİ GÜNEY AZƏRBAYCAN DEMOKRAT PARTİYASININ SÖZÇÜSÜ MAHMUD BİLGİN BÜTÜV AZƏRBAYCAN FORUMUNDA ÇIXIŞI ZAMANI DEYİB.

O bildirib ki, Cənubi Azərbaycanın siyasi təşkilatları öz istəklərini addım-addım həyata keçirməyi arzulayırlar. "Biz İranda azadlıq istəyirik. Bizə qarşı hər tərəfdə ayrı-seçkilik var, ikinci planda qalır, ədalətsizlik mövcuddur. İran dövləti islam dini adı altında farsçılıq siyasəti yürüdür. Biz Azərbaycanın bizim yanımızda olduğunu görürük. Bununla fəxr edirik", - deyər Mahmud Bilgin qeyd edib.

# İranda etirazlar səngimir

## 17 yaşlı yeniyetmə edam cəzasına məhkum edilib, 22 yaşlı tələbə Dünya Fərhadinin meyiti Karun çayının kənarında tapılıb



Artıq 3 aydır İranda davam edən etiraz nümayişlərində narazı əhali tərəfindən "Edama yox!", "Bu torpaqdan qan iyni gəlir", "Xameneiyə ölüm!", "Qələbə bizimlədir!", "Azadlıq!", "Bu il başqa ildir, Seyyid Əli devrilibdir!" və digər şüarlar səsləndirilir. Son 48 saat ərzində ölkənin Yəzd, Məşhəd, Sənanə, Təbriz, Həmədan, Tehran və bir sıra digər şəhərlərində etiraz aksiyaları keçirilib.

Fars vilayətinin Yəzd şəhərində etirazçılar İran informasiya, Keşfiyyat və Təhlükəsizlik Nazirliyinin (ETTELAAT) nəzarət kameralarını yandırdılar.

Həftəsonu meydanı yaxınlığında hökumətin etirazçıları edam etməsinə qarşı aksiya keçirilib. Aksiya iştirakçıları hökumət əleyhinə şüarlar səsləndiriblər: "İslam hökumətinə, diktatorla və zalım rejimə ölüm olsun!", "And olsun dostlarımızın qanına, sona qədər mübarizə aparacağıq!" və s.

Mazandaran vilayətində İranda azadlıq yolunda verilən qurbanların qisasını almaq üçün Xameneinin nümayəndəsinin Babolsər şəhərindəki ofisinə etirazçılar tərəfindən od vurulub.

İran parlamentinin Araşdırmalar Mərkəzinin məlumatına görə, ölkədə sərmayələrin



formalaşması tarixdə ilk dəfə dörd il ərzində ardıcıl şəkildə mənfəli olub.

Məlumatlara görə, hazırda İslah Mərkəzində saxlanılan İlam vilayətinin Abdanan şəhərindən olan 17 yaşlı yeniyetmə Sonya Şərif "hakimiyyətə qarşı qiyam"da ittiham olunaraq edam cəzasına məhkum edilib.

Gecə saatlarında Tehranın bir neçə bölgəsində etiraz aksiyaları keçirilib.

Çitgər məhəlləsində başlayan nümayişlərdə mövcud rejim əleyhinə müxtəlif şüarlar səsləndirilib.

Bununla yanaşı, yayılan videolarda Tehranın Baharistan şəhərinin formandartlıq binasının yandırıldığı əks olunub.

Bundan başqa, İranın vurduğu Ukrayna təyyarəsində həlak olanların ailələri Tehran vilayətinin hərbi məhkəməsində işə baxılması üçün üçüncü iclas aparılarkən məhkəmənin qarşısına toplaşaraq etiraz aksiyası keçiriblər.

Tehranla eyni vaxtda başqa bir neçə şəhərdə, o cümlədən azərbaycanlıların çoxluq təşkil etdiyi Kərc şəhərində də aksiyalar keçirilib.

Əhvaz mediasının yazdığına istinadən Xuzistan əyalətində 9 gün əvvəl rejim qüvvələrinin apardığı 22 yaşlı tələbə Dünya Fərhadinin meyiti Karun çayının kənarında tapılıb.

İsfahan vilayətinin Dizicə bölgəsində etirazçılar "İrancell" və "Raytel" mobil operatorlarının baza stansiyalarını yandırdılar.

Kürdüstan vilayətinin Dehqolan şəhərində aksiyalar zamanı hakimiyyət əleyhinə şüarlar səsləndirilib.

Qadınlar rejimin nümayişçiləri edam etməsinə qarşı etiraz məqsədilə küçülərə axışılar. Aksiya iştirakçıları əllərini qan rənginə boyayaraq şüarlar səsləndiriblər: "Zalım hökumətə ölüm olsun! Besic və SEPAH, bizim İŞİD-imiz sizsiniz!"

"Gunaz.tv" telekanalının xəbərinə görə, İranın Sistan və Bəluçistan əyalətinin Zab şəhərində başlanan etiraz nümayişləri başqa



**Rizvan CƏFƏROV,**  
"Azərbaycan"



# İŞİMİZ, GÜZƏRANIMIZ

## Məhəllə adlansalar da...

Sənaye məhəllələri regionları aqrar sektorun "inhisar"ından xilas edir

Məlum olduğu kimi, ölkədə sənaye məhəllələrinin yaradılmasına Prezident İlham Əliyevin "Sənaye məhəllələrinin yaradılması və fəaliyyətinin təşkili haqqında" 2014-cü il 8 oktyabr tarixli fərmanı ilə start verilmişdir. Məqsəd isə sənaye və xidmət sahələrində fəaliyyət göstərən kiçik və orta sahibkarların biznesinin inkişafı üçün ölvərişli şəraitin təmin edilməsi, əhalinin istehsal və xidmət sahəsində məşğulluğunun artırılması olmuşdur.



Onu da qeyd edək ki, sənaye məhəllələrinin yaradılması, idarə edilməsi və burada sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı məsələlərin tənzimlənməsi üçün mükəmməl qanunvericilik bazası da yaradılmışdır. Məsələn, "Sənaye məhəllələri haqqında Nümunəvi Əsasnamə"yə uyğun olaraq, kiçik və orta sahibkarlığın dəstəklənməsi məqsədilə sənaye məhəllələrinə bir sıra stimullaşdırıcı güzəştlər edilir, o cümlədən sahibkarlara güzəştlili şərtlərlə kreditlər verilir, onlara inzibati prosedurların sadələşdirilməsi üçün geniş imkanlar yaradılır. Bununla yanaşı, sahibkarlıq fəaliyyətinin səmərəli həyata keçirilməsi üçün dövlət tərəfindən müxtəlif xidmətlər də göstərilir.

Bos yaradılan bu şəraitdən sənaye məhəllələri necə yararlanırlar? Qısa da olsa, son faktlara nəzər salaq. İlk yaradılan Neftçala Sənaye Məhəlləsində avtomobil, balıq və qış yemi, suvarma sistemləri, po-

## Azərbaycanın qaz ixracı mənbəyi

"Şahdəniz" in ikinci fazasına investisiya qərarı verilməsindən 9 il ötür

"Şahdəniz-2" son onilliklər köşf olunmuş ən böyük və perspektivli karbonhidrogen yataqlarından biridir. Yataq 1,2 trilyon kubmetr qaz və 240 milyon ton kondensat ehtiyatlarına malikdir.

"Şahdəniz" in nəhəngliyini göstərən faktlardan biri də odur ki, yataq iki fazada işlənir. Layihənin ikinci mərhələsinin işlənməsi üçün yekun investisiya qərarını "Şahdəniz" konsorsiumu 2013-cü il dekabrın 17-də elan edib.



"Şahdəniz-2" dən ölə olunan mavi yataq 2018-ci ilin ortalarından "Cənub qaz dəhlizi" nə vurulur. "Şahdəniz-1" qazı isə 2006-cı ildən CQBK (Cənubi Qafqaz Boru Kəməri) vasitəsilə Gürcüstana, 2007-ci ildən BTƏ (Bakı-Tbilisi-Ərzurum) kəməri ilə Türkiyəyə nəql edilir. (Gürcüstan-Türkiyə sərhədində CQBK-yə qoşulan əlavə hissə Ərzurumdan uzaqır və Səngəçaldan başlanan bu xətt bütövlükdə BTƏ kəməri adlanır).

"Şahdəniz-2" dən ölə olunan mavi yataq 2018-ci ilin ortalarından "Cənub qaz dəhlizi" nə vurulur. "Şahdəniz-1" qazı isə 2006-cı ildən CQBK (Cənubi Qafqaz Boru Kəməri) vasitəsilə Gürcüstana, 2007-ci ildən BTƏ (Bakı-Tbilisi-Ərzurum) kəməri ilə Türkiyəyə nəql edilir. (Gürcüstan-Türkiyə sərhədində CQBK-yə qoşulan əlavə hissə Ərzurumdan uzaqır və Səngəçaldan başlanan bu xətt bütövlükdə BTƏ kəməri adlanır).

lietilin suvarma boruları, qaynaq materialları, elektrod istehsalı, kondensatı istafadə istifadə olunan qoşqular, kotan, toxum səpən və gübrə istehsalı ilə məşğul olan 7 müəssisə qeydiyyata alınmışdır. Sənaye məhəlləsinin iştirakçıları tərəfindən istehsal sahələrinin yaradılması nəticəsində ümumilikdə 243 iş yeri açılmışdır. Məsələn, Sənaye Məhəlləsində də sahibkarlıq fəaliyyətinin səmərəli həyata keçirilməsi üçün zəruri olan xarici və daxili infrastruktur, o cümlədən elektrik və istilik enerjisi, qaz, su, kanalizasiya, rabitə, nəqliyyat, yağından mühafizə, istehsal təyinatlı, inzibati, social, həmçinin digər infrastruktur obyektləri inşa edilmişdir. Eyni zamanda sənaye məhəlləsində sahibkarlıq subyektlərinə dayanıqlı inkişaf tələblərinə uyğun çoxsaylı dəstəklərin verilməsi, hüquqlarının müdafiəsini həyata keçirəcək ilk regional KOB Dostu xidməti fəaliyyətə başlamışdır. Hazırda sahibkarlıq sub-

yektlərinin istifadəsinə verilmiş sənaye məhəlləsində 9 müəssisə iştirakçı kimi qeydiyyata alınmışdır. Sahibkarlar tərəfindən böyük maraq göstərən Hacıqabul Sənaye Məhəlləsində 10 rezident müəssisədən 7-si fəaliyyətə başlamışdır. Həmin müəssisələrdə 100 yeni iş yeri yaradılmışdır. Sabirabad Sənaye Məhəlləsində gələcəkdə, burada fəaliyyət göstərmək marağında olan sahibkarların müaricətləri əsasında iştirakçı kimi 7 müəssisə qeydiyyata alınmışdır. Ümumilikdə sənaye məhəlləsi üzrə 140-dan çox yeni iş yerinin açılması nəzərdə tutulur.

Bundan əlavə, Prezidentin 2019-cu il 13 sentyabr tarixli fərmanı ilə Şərur Sənaye Məhəlləsi yaradılmışdır. Hazırda sənaye məhəlləsində tikinti işləri aparılır.

Rüstəm KAMAL, "Azərbaycan"

## Alim təklif edir

# Sosial-iqtisadi inkişafın tənzimlənməsi: uğurlar, problemlər

Əvvəli 1-ci sahə.

Həqiqətən, o illər bu yanaşmanın nəticəsi olaraq Azərbaycan hökumətinin iqtisadi inkişafın lokomotivi olan investisiya siyasətində emal sahələrinin və aqrar sektorun maddi-texniki bazasının yenidən qurulmasına özəl investisiyaların hesabına həyata keçirilməsi konsepsiyası üstün olmuş və dövlət investisiyalarından bu sektorlarda istifadə edilməsi bazar iqtisadi sisteminin tələblərinə cavab verməyən baxış kimi qiymətləndirilmişdir. Sonralar, 2005-ci ildə bu məsələ barədə Prezident İlham Əliyev də öz mövqeyini bəyan etmişdir: "Biz iqtisadiyyatımızı bazar iqtisadiyyatı prinsipləri əsasında inkişaf etdiririk. Buna görə də şəxsən mən hökumətin yeni sənaye sahələrinin yaradılmasına birbaşa müdaxiləsinin tərəfdarı deyiləm... Ölkənin qeyri-neft sahələri özəl sektor tərəfindən inkişaf etdirilməlidir və biz buna nail olmağa çalışırıq".

Onu da qeyd edək ki, müxtəlif illərdə dövlət başçıları tərəfindən verilən bu vacib iqtisadi bəyanatlar söz olaraq qalmayıb, bəyan olunan konsepsiyaya uyğun ölkədə bazar iqtisadi sisteminin tənzimləyən normativ hüquqi baza yaradılmışdır. Ardınca tənzimləmə vasitəsi kimi məqsədli, regional və sahəvi dövlət proqramlarından, orta məddətli makroiqtisadi dövlet proqnozlarından geniş istifadə edilmişdir. 2003-cü il isə Azərbaycan iqtisadi inkişafında yeni mərhələnin başlanğıcı tarixi olmuşdur. 2003-2005-ci illərdə Prezident İlham Əliyevin irəli sürdüyü "tarazlı iqtisadi inkişaf", "idxalı əvəzədən iqtisadi siyasət", "neftin və neftin qiymətindən asılı olmayan iqtisadiyyat", "insanların iqtisadi cəhətdən azad olması", "xarici amillərdən asılılığın azadılması" konsepsiyaları Azərbaycanın iqtisadi inkişaf modelində prinsipli dəyişikliklər etmişdir. Nəticədə 2021-ci ildə 2003-cü ilə nisbətən ölkədə ÜDM istehsalı 3,5, sənaye məhsulları istehsalı 2,7, kondensatı istehsalı 1,9, əhalinin gəlirləri 0,8, dövlət büdcəsinin gəlirləri 27 dəfə artmışdır. 2004-2021-ci illərdə bütün maliyyə mənbələri hesabına iqtisadiyyatın maddi-texniki bazasının modernləşdirilməsinə və inkişafına 289 milyard dollar investisiya qoyulmuşdur ki, onun da 51 faizi daxili mənbələrdən olmuşdur.

Bununla belə, dövlət başçısının irəli sürdüyü bütün konsepsiyaların tam icra edildiyini demək olar ki, təsdiqlənir. Gözəllik idxalı əvəzədən iqtisadi kimi mühüm konsepsiyadır. Artıq neçə illərdir ki, idxalın həcmi on yaxşı halda təxminən sabit olaraq qalır. Neftin və neftin qiymətindən asılılıq da hələ Prezidentin tələb etdiyi səviyyəyə azalmamışdır. Uzağa getməyək, 2021-ci ildə dövlət büdcəsinin gəlirlərinin 51,3 faizi neft-qaz sektorundan daxil olmuşdur. Yaxud həmin il qeyri-neft məhsullarının adambaşına idxalı 4,5 dəfə üstələmişdir.

Məlumdur ki, 2012-ci ildə Prezident tərəfindən təsdiq edilmiş "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış İnkişaf Konsepsiyası"nda qarşıya qoyulan vəzifələrdən biri də 2020-ci ilədək Azərbaycanın iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkəyə çevrilməsinə təmin etmək idi. Hələ 2017-ci ildə Prezident İlham Əliyev demişdir: "Dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrinin meyar-

lارının Azərbaycanda tətbiqi mütləqdir". Təəssüf ki, müxtəlif obyektiv (xüsusən pandemiya qadağaları) və subyektiv səbəblər üzündən həmin meyarların hamısını Azərbaycanda tətbiq etmək mümkün olmamışdır. Məsələn, 2020-ci iləson sənaye istehsalında emal sənayesinin xüsusi çəkisi inkişaf etmiş ölkələrdə 65-70 faiz olmuşsa, Azərbaycanda bu göstərici 25-30 faiz təşkil etmişdir. Yaxud ölkəmizdə iqtisadi sektordakı məhsul olanların 36 faizdən çoxu aqrar sektordakı işləmiş, inkişaf etmiş ölkələrdə həmin rəqəm 1-3 faiz civarında olmuşdur.

Iqtisadi siyasətin tərkib hissəsi kimi qeyri-neft emal sənayesi sahələrinin və aqrar sektorun aqrarlıq prinsipi əsasında müqəssiməli və səmərəli inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur.

İqtisadi siyasətin tərkib hissəsi kimi qeyri-neft emal sənayesi sahələrinin və aqrar sektorun aqrarlıq prinsipi əsasında müqəssiməli və səmərəli inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur.

İqtisadi siyasətin tərkib hissəsi kimi qeyri-neft emal sənayesi sahələrinin və aqrar sektorun aqrarlıq prinsipi əsasında müqəssiməli və səmərəli inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur.

İqtisadi siyasətin tərkib hissəsi kimi qeyri-neft emal sənayesi sahələrinin və aqrar sektorun aqrarlıq prinsipi əsasında müqəssiməli və səmərəli inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur.

İqtisadi siyasətin tərkib hissəsi kimi qeyri-neft emal sənayesi sahələrinin və aqrar sektorun aqrarlıq prinsipi əsasında müqəssiməli və səmərəli inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur.

İqtisadi siyasətin tərkib hissəsi kimi qeyri-neft emal sənayesi sahələrinin və aqrar sektorun aqrarlıq prinsipi əsasında müqəssiməli və səmərəli inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur. Ancaq Azərbaycanın sənaye sahələrində emal sənayesinin inkişafının təmin olunması nəzərdə tutulur.

təmin edə bilən məbləğdə vəsaitlərin yığılmasına xidmət etməlidir. Təəssüf ki, 2022-ci ilin iyul ayında qəbul edilmiş "Investisiya fəaliyyəti haqqında" qanunda beynəlxalq təcrübəyə və iqtisadi nəzəriyyəyə zidd olaraq amortizasiya ayırmalarının investisiyaların maliyyə mənbəyi olması haqqında müddə nəzərdə tutulmamışdır. Bununla da ölkəmiz illik məbləği kifayət qədər yüksək olan vəsaitdən investisiya kimi istifadə etmək imkanından məhrum olmuşdur.

Hökumət bütün bunları nəzərə almaqla iqtisadi-sosial inkişaf siyasətinin hədəflərinə nail olmaq üçün iqtisadi tənzimləmə mexanizmlərini təkmilləşdirməlidir. İndiki mərhələdə mülkiyyət və təşkilat-hüquqi formasından asılı olmayaraq, təsərrüfat subyektlərinin iqtisadi fəaliyyətinin tənzimlənməsinin, koordinasiyasının və ona dövlət tərəfindən nəzarət edilməsinin gücləndirilməsi zəruridir. Tarazlı regional iqtisadi-sosial inkişaf siyasəti, aqrar sahədə kooperativlərin, aqrar parkların yaradılmasının davam etdirilməsi, emal sənayesinin inkişafı, məşğulluğun artırılması daha da sürətləndirilməlidir. Uzun müddət apardığımız elmi araşdırmalar göstərir ki, Azərbaycanın dövlətin iqtisadiyyatda müdaxiləsinin məhdudlaşdırılması, iqtisadiyyatla məşğul olan mərkəzi idarəetmə orqanları arasında vəzifə bölüşdürülməsi bəzən üst-üstə düşməsi və koordinasiya sisteminin zəif olması qəbul edilmiş qərarların həyata keçirilməsinə təsirsiz olmuşdur. Bu səbəbdən idarəetmə sahəsində aparılan islahatlar zamanı qeyd etdiyimiz məqamların nəzərə alınması ümumi işimizin xeyrinə olardı.

Sosial-iqtisadi tənzimləmədən söz açarkən onu da vurğulayaq ki, bu sahədə tənzimləmə vasitəsi kimi təkə dövlət proqnozlarından və regional proqramlardan istifadə etmək kifayət deyil. Bazar iqtisadiyyatlı ölkələrdə mühüm iqtisadi və sosial problemləri həll etmək üçün proqnozlaşdırma ilə yanaşı, cari və perspektiv indikativ planlaşdırma da geniş istifadə olunur. Dünya təcrübəsi sübut edir ki, müasir dövrdə dövlət və qeyri-dövlət təsərrüfat subyektlərinin koordinasiya fəaliyyətinin təmin edən əsas vasitələrdən biri də planlaşdırma, Fransanın Baş Planlaşdırma Komissiyası, İsrailin Strateji Planlaşdırma Nazirliyi, Hollandiyanın Mərkəzi Planlaşdırma Bürosu, Türkiyənin Dövlət Planlaşdırma Təşkilatı, eləcə də ABŞ-də, Yaponiyada, Cənubi Koreyada, Sinqapurda, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində müxtəlif adlarla dövlət planlaşdırma orqanları fəaliyyət göstərir. Bu isə təsadüfi deyil. Çünki dövlət proqramlarında və proqnozlarında nəzərdə tutulan əsaslandırılmış hədəflərin və göstəricilərin vaxtında və tam həcmdə yerinə yetirilməsinin təmin edən mexanizmlərdir. İqtisadi və sosial inkişafda dair dövlət proqramları və indikativ planlaşdırma haqqında" qanunun hazırlanması və təsdiq edilməsi zəruriliyi, ölkə üzrə illik və uzunmüddətli investisiya proqramının (investisiyaların həcmi, istehsal güclərinin istifadəyə verilməsi və s. göstəricilər əks olunmaqla) hazırlanması kimi təkliflərin ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişaf sahəsində idarəetmədə effektivliyin artırılmasında mühüm rol oynaya bilər".

Sonda onu da qeyd edək ki, bu gün "Azərbaycan" qəzetinin oxucuları ilə bölüşdürülmüş bu tezisləri daha geniş həcmdə hökumətə, o cümlədən iqtisadiyyat, eləcə də Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirliklərinə təqdim etmişdik. Hər iki nazirlik təkliflərimizə böyük maraq göstərmişdir. İqtisadiyyat Nazirliyindən aldığımız məlumatda yazılmışdır: "Sənəddə qeyd olunan əsas istehsal və istehlak məhsullar balansının tərtib edilməsi və ona əməl olunması mexanizmlərinin tətbiq edilməsinin zəruriliyi, dövlət proqramlarında və proqnozlarında nəzərdə tutulan əsaslandırılmış hədəflərin və göstəricilərin vaxtında və tam həcmdə yerinə yetirilməsinin təmin edən mexanizmlərdir. İqtisadi və sosial inkişafda dair dövlət proqramları və indikativ planlaşdırma haqqında" qanunun hazırlanması və təsdiq edilməsi zəruriliyi, ölkə üzrə illik və uzunmüddətli investisiya proqramının (investisiyaların həcmi, istehsal güclərinin istifadəyə verilməsi və s. göstəricilər əks olunmaqla) hazırlanması kimi təkliflərin ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişaf sahəsində idarəetmədə effektivliyin artırılmasında mühüm rol oynaya bilər".

Sonda onu da qeyd edək ki, bu gün "Azərbaycan" qəzetinin oxucuları ilə bölüşdürülmüş bu tezisləri daha geniş həcmdə hökumətə, o cümlədən iqtisadiyyat, eləcə də Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirliklərinə təqdim etmişdik. Hər iki nazirlik təkliflərimizə böyük maraq göstərmişdir. İqtisadiyyat Nazirliyindən aldığımız məlumatda yazılmışdır: "Sənəddə qeyd olunan əsas istehsal və istehlak məhsullar balansının tərtib edilməsi və ona əməl olunması mexanizmlərinin tətbiq edilməsinin zəruriliyi, dövlət proqramlarında və proqnozlarında nəzərdə tutulan əsaslandırılmış hədəflərin və göstəricilərin vaxtında və tam həcmdə yerinə yetirilməsinin təmin edən mexanizmlərdir. İqtisadi və sosial inkişafda dair dövlət proqramları və indikativ planlaşdırma haqqında" qanunun hazırlanması və təsdiq edilməsi zəruriliyi, ölkə üzrə illik və uzunmüddətli investisiya proqramının (investisiyaların həcmi, istehsal güclərinin istifadəyə verilməsi və s. göstəricilər əks olunmaqla) hazırlanması kimi təkliflərin ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişaf sahəsində idarəetmədə effektivliyin artırılmasında mühüm rol oynaya bilər".

Sonda onu da qeyd edək ki, bu gün "Azərbaycan" qəzetinin oxucuları ilə bölüşdürülmüş bu tezisləri daha geniş həcmdə hökumətə, o cümlədən iqtisadiyyat, eləcə də Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirliklərinə təqdim etmişdik. Hər iki nazirlik təkliflərimizə böyük maraq göstərmişdir. İqtisadiyyat Nazirliyindən aldığımız məlumatda yazılmışdır: "Sənəddə qeyd olunan əsas istehsal və istehlak məhsullar balansının tərtib edilməsi və ona əməl olunması mexanizmlərinin tətbiq edilməsinin zəruriliyi, dövlət proqramlarında və proqnozlarında nəzərdə tutulan əsaslandırılmış hədəflərin və göstəricilərin vaxtında və tam həcmdə yerinə yetirilməsinin təmin edən mexanizmlərdir. İqtisadi və sosial inkişafda dair dövlət proqramları və indikativ planlaşdırma haqqında" qanunun hazırlanması və təsdiq edilməsi zəruriliyi, ölkə üzrə illik və uzunmüddətli investisiya proqramının (investisiyaların həcmi, istehsal güclərinin istifadəyə verilməsi və s. göstəricilər əks olunmaqla) hazırlanması kimi təkliflərin ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişaf sahəsində idarəetmədə effektivliyin artırılmasında mühüm rol oynaya bilər".

Sonda onu da qeyd edək ki, bu gün "Azərbaycan" qəzetinin oxucuları ilə bölüşdürülmüş bu tezisləri daha geniş həcmdə hökumətə, o cümlədən iqtisadiyyat, eləcə də Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirliklərinə təqdim etmişdik. Hər iki nazirlik təkliflərimizə böyük maraq göstərmişdir. İqtisadiyyat Nazirliyindən aldığımız məlumatda yazılmışdır: "Sənəddə qeyd olunan əsas istehsal və istehlak məhsullar balansının tərtib edilməsi və ona əməl olunması mexanizmlərinin tətbiq edilməsinin zəruriliyi, dövlət proqramlarında və proqnozlarında nəzərdə tutulan əsaslandırılmış hədəflərin və göstəricilərin vaxtında və tam həcmdə yerinə yetirilməsinin təmin edən mexanizmlərdir. İqtisadi və sosial inkişafda dair dövlət proqramları və indikativ planlaşdırma haqqında" qanunun hazırlanması və təsdiq edilməsi zəruriliyi, ölkə üzrə illik və uzunmüddətli investisiya proqramının (investisiyaların həcmi, istehsal güclərinin istifadəyə verilməsi və s. göstəricilər əks olunmaqla) hazırlanması kimi təkliflərin ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişaf sahəsində idarəetmədə effektivliyin artırılmasında mühüm rol oynaya bilər".

Sonda onu da qeyd edək ki, bu gün "Azərbaycan" qəzetinin oxucuları ilə bölüşdürülmüş bu tezisləri daha geniş həcmdə hökumətə, o cümlədən iqtisadiyyat, eləcə də Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirliklərinə təqdim etmişdik. Hər iki nazirlik təkliflərimizə böyük maraq göstərmişdir. İqtisadiyyat Nazirliyindən aldığımız məlumatda yazılmışdır: "Sənəddə qeyd olunan əsas istehsal və istehlak məhsullar balansının tərtib edilməsi və ona əməl olunması mexanizmlərinin tətbiq edilməsinin zəruriliyi, dövlət proqramlarında və proqnozlarında nəzərdə tutulan əsaslandırılmış hədəflərin və göstəricilərin vaxtında və tam həcmdə yerinə yetirilməsinin təmin edən mexanizmlərdir. İqtisadi və sosial inkişafda dair dövlət proqramları və indikativ planlaşdırma haqqında" qanunun hazırlanması və təsdiq edilməsi zəruriliyi, ölkə üzrə illik və uzunmüddətli investisiya proqramının (investisiyaların həcmi, istehsal güclərinin istifadəyə verilməsi və s. göstəricilər əks olunmaqla) hazırlanması kimi təkliflərin ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişaf sahəsində idarəetmədə effektivliyin artırılmasında mühüm rol oynaya bilər".

Tofiq HÜSEYNOV, iqtisad elmləri doktora, professor, Əməkdar iqtisadçı

Flora SADIQLI, "Azərbaycan"





## 2022-ci il "Şuşa ili"dir



**Şuşa** Qarabağın tacı, mədəniyyətimizin paytaxtı, qəhrəmanlıq tariximizin qanlı yazıldığı müqəddəs məkandır. Şuşa qəhrəman oğullarımızın ucaldıqları vətən sevgisi haqqında ən möhtəşəm abidədir. 44 günlük Vətən müharibəsi haqqında rusiyalı hərbi ekspert Aleksey Arestovici Şuşada gedən döyüşlərdən bəhs edərkən yazırdı: "Azərbaycan Şuşanı azad etdi. Piyada döyüşləri ilə, sursatları üstündə daşıya-daşıya, duman altında, pis hava şəraitində dağları yərək qayıtdı. PUA-larsız, tanksız, artilleriyasız şəhəri aldılar. Belə döyüş, dövlət, vətən sevgisi görün olubmu? Demək çətindir! Dağ yuxarı, şahidi çiyində, döyüşə-döyüşə qan-tər içində qalxırdı Azərbaycan Ordusu. Nə yaralını, nə şahidi öldən buraxırdılar. Nəfəs almadan Şuşaya çıxdılar..." Şuşa Azərbaycan gəncliyinin vətən sevgisinin ünvanıdır. Qələbəmizin rəmzidir.



## Şuşa dünyanın ən heyrətamiz bəstəsidir

Təmöl Qarabağ xanı Pənahəli xan tərəfindən qoyulan və bu il 270 illiyi qeyd olunacaq Şuşa şəhəri zəngin inkişaf yolu keçmiş, Azərbaycanın, bütün Cənubi Qafqazın mədəni və ictimai-siyasi həyatında müstəsna rol oynamışdır. Bənzərsiz tarixi görkəmini və formalaşdırdığı özünəməxsus mühiti həmişə qoruyub saxlayan bu şəhər yitirdiyi böyük şəxsiyyətləri ilə ədəbi, mədəni, elmi və ictimai fikir salnaməmizə əlamətdar səhifələr yazmışdır. Mədəniyyətimizin paytaxtı, musiqimizin beşiyi Şuşa Azərbaycan elminin inkişafında da müstəsna xidməti olan şəhərdir. Azərbaycan elminin müxtəlif sahələrində nailiyyətləri ilə tanınan 35 akademik, 150-dən çox elmlər doktoru bu şəhərdə doğulub böyüya-böyüya çatıb.

Ermonistan ordusu 1992-ci ildə Şuşanı işğal etdikdən sonra şəhərə ciddi

ziyan vurub, xüsusilə tarixi abidələrimizi məhv edib. Görkəmli tarixi şəxsiyyətlərin yaşadığı binaları, tarixi mədəni irsimizi dağıtdılar. Şuşanın 28 illik işğalı zamanı oxşar şeyləri binalarını söküb yarasız vəziyyətə gətiriblər. Baxımsızlıqdan Şuşanın yolları bərhad vəziyyətə düşüb. Bu müddətdə Şuşada imkanlı ermənilər vur-tut çəmi 3 bina inşa ediblər. Binaların hətətərlərindəki hovuzlardan, ümumi mənzərədə məlum olur ki, bu binalar da hansısa oliqarxa aid tikililərdir.

İşğaldan azad olunduqdan dərhal sonra şəhərdə infrastrukturun qurulması ilə yanaşı, tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpasına başlanmış, quruculuq işlərinin təşkilində çeviklik, səmərəliliyin təmin olunması üçün Şuşada idarəetməyə də böyük diqqət yetirilmiş, Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi yaradılmışdır.

Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı elan edilən Şuşada bu gün şəhərin əsl tarixi simasının bərpası yəndə nəhəng layihələr gerçəkləşdirilir. Qısa müddətdə Şuşanın Baş planının hazırlanması, qüdrətli şair Molla Pənah Vəqifin büstünün və muzey-məqbərə kompleksinin öz ilkin görkəminə qaytarılması, Bülbülün ev-muzeyinin və Üzeyir bəy Hacıbəylinin heykəlinin açılışları, habelə buradakı tarixi, dini və memarlıq abidələrinin bərpası prosesi ölkəmizin mədəniyyət paytaxtındakı kompleks işlərin tərkib hissəsidir.

Cıdır düzündə "Xarıbülbül" Musiqi Festivalının, muğam müsabiqəsinin və Vaqif Poesiya Günlərinin keçirilməsi, əslində, Şuşanın şəhər olaraq xarakterinin dünyaya təqdimatı idi. Şuşanın süll, qardaşlıq şəhəri olduğuna bütün dünya gördü. Şuşa hər gün addım-addım öz xoşbəxt, musiqili həyatına qayıdır.

Şuşa bizim musiqi beşiyimizdir. Şuşanın dağında, daşında, ürəklərə sərinlik gətirən şırl-şırl axan buz bulaqlarında analarımızın laylasının səsi var. Bu şəhər dünyanın təkrarsız musiqi səsidir... Dostluğun, qardaşlığın simvoludur. Mədəniyyətimizin paytaxtı Şuşa bu gün həm də Qarabağda gedən quruculuğun, abadlığın simvoluna çevrilib. Şuşa bu gün həm də dövlətlərarası siyasi-diplomatik danışıqların, elmi konfransların, ictimai siyasi tədbirlərin mərkəzinə çevrilib. Bütün bunlar igidliyimizin canını verərək aldığımız qala şəhərinə olan sevgimizin ifadəsidir. Qələbəmizin simvolu olan Şuşanın gözəlləşən, dəyişən güllümsər siması düşməngözdədir.

Elşən QƏNİYEV,  
"Azərbaycan"

## Tarixə nəzər

## Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin Qarabağda həyata keçirdiyi tədbirlərdən bəzi nümunələr

**Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bu ilin yanvarın 5-də ilin "Şuşa ili" elan olunması haqqında imzaladığı sərəncamda qeyd edilir: "Qarabağın tacı olan Şuşa xalqımız üçün müqəddəs və əziz məkandır. Şuşa sevgisi hər bir azərbaycanlının mənəvi varlığının ayrılmaz parçasıdır".** Həqiqətən də tarix bir daha sübut edir ki, Şuşa sevgisi daim xalqımızın qəlbində olmuşdur və bu sevgi hər zaman yaşayır və yaşayacaqdır. Şuşa şəhəri Azərbaycanın tarixi-mədəni, ictimai və siyasi həyatının mühüm mərkəzlərindən biridir. Şuşa - xalqımızın tarixi beşiyi olan Qarabağın tacıdır. Nadir şahın ölümündən sonra onun yaxın köməkçilərindən olmuş Pənahəli xan özünü Qarabağın müstəqil hökmdarı elan edərək 1851-ci ildə Şuşa şəhərinin əsasını qoymuş və bu şəhəri Qarabağ xalqının paytaxtı elan etmişdir.



sən. Onların vəhşiliklərinin hədd-hüdudu yoxdur, onların qarşısında orta əsrlərin zülmətli faciələri solğun görünür..." XIX əsrdən başlayaraq erməni daşnakları əsassız olaraq Azərbaycanca qarşı ərazi iddiaları irəli sürürülər. Təcavüzkar erməni millətçiləri və onların havadarlarının hazırkı dövrdə "xalqların öz müqəddəratını təyin etmək" şüarları altında Azərbaycan Respublikasının ərazisini parçalamaq cəhdləri daşnaklar tərəfindən yürüdülməkdədir, iyənc və perspektivsiz siyasətinin davamıdır. Ermənistanın hakim qüvvələri Azərbaycan qarşı irəli sürdükləri ərazi iddialarının əsassız olduğunu və onun iflasa uğradığını görən kimi dünya ictimaiyyətinin fikrini azdırmaq məqsədilə erməni-daşnak millətçiləri elan edirdilər ki, artıq onların Azərbaycanca qarşı ərazi iddiaları yoxdur və bu da erməni millətçilərinin növbəti cəfəngiyyəti idi.

Qarabağ Azərbaycan xalqının tarixi beşiyi, əzəli və əbədi torpağıdır. 21(8) oktyabr 1918-ci il tarixli 14 nömrəli "Azərbaycan" qəzetində yazılmışdır: "...ermənilər müsəlmanları qışda Qarabağ respublikasını tanımağa məcbur etmək istədilər. Ermənilər qurultay çağırıldı... həmin qurultayda ermənilərin əsl siyasi siması üzə çıxdı. Qurultayın çağırılmasına qədər olan müddətdə ermənilərin tənəne ilə elan etdikləri sosializm, qardaşlıq,

tirlərdən ki, Azərbaycan xalqının keçirdiyi zəngin tarixi inkişaf yolunda cümhuriyyət dövrü xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Tarixi mənbələr təsdiq edir ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti və onun Xalq Maarif Nazirliyi Azərbaycan dilinin müstəmləkəçilik dövründə itirilmiş mövqelərinin bərpası və onun dövlət dili elan olunması, məktəb-tədris işinin milli mənafeələrə uyğun yenidən qurulması, doğma ana dilimizin ölkənin dövlət dili elan olunması, onun təhsil, təlim-tərbiyə dilinə çevrilməsi, ana dilində tədris proqramlarının və dərslərin hazırlanması sahəsində mühüm tədbirlər həyata keçirmişdir. Hökumət hərə-mərcilik və anarxiya dövründə, xüsusilə də 1918-ci ilin mart-may aylarında millətçi erməni-daşnak-bolşevik silahlı dəstələrinin Azərbaycanın müxtəlif qəzalarında törətdikləri dəhşətli qırğınlar zamanı dağıdılmış və önləki talan edilmiş məktəblərin bərpası və yenilərinin tikilməsi üçün mühüm tədbirlərin həyata keçirilməsinə çalışmışdır. Cümhuriyyət dövründə çağırılmış müəllimlərin I və II qurultaylarında bu məsələ ilə yanaşı, təhsil işinin qarşısında duran digər məsələlər də müzakirə edilərək, müvafiq qərarlar qəbul edilmişdir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti ölkə üçün ağır və mürəkkəb dövrdə Şuşa şəhərində müəllimlərin qurultayının keçirilməsi haqqında 1919-cu il sentyabrın 27-də qərar qəbul etmişdir. Həmin qərara əsasən, Xalq maarif nazirinin sərəncamına 30 min rubl vəsait ayrılmışdır. Bundan savayı, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin 11 avqust 1919-cu il tarixli qərarı ilə Şuşa şəhərində pulsuz şəhər xəstəxanasının əsası qoyulmuşdur. Tarixdən götürülmüş bu nümunələr bir daha təsdiq edir ki, Azərbaycan əzəli bölgəsi olan Qarabağa daim xüsusi diqqət və qayğı göstərilmişdir.

Müasir dövrdə yetişməkdə olan nəsil xalqımızın çoxəsrlik zəngin tarixini, o cümlədən tarixin ayrılmaz və tərkib hissəsi olan məktəb və pedaqoji fikir tarixini bilməlidir. Xa-

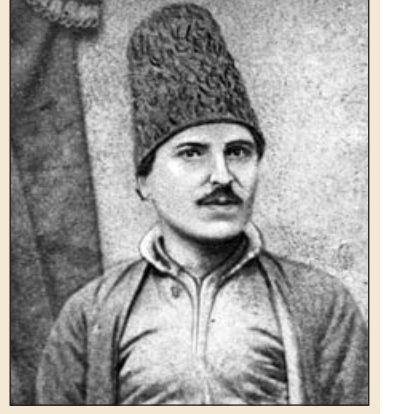
zafqafqaziya mülki idarə rəisi Qafqaz canişinmə yazdığı raporta əsasən 60 yaşlı Qasım bəy Zakir ciddi polis nəzarəti altında saxlanılmaq şərti ilə Bakıya sürgün edilir, ailəsinə isə onunla birlikdə yaşamağa icazə verilmir. 23 yaşlı Nəcəfqulu bəy, 20 yaşlı qohumu İsgəndər bəy Əli bəy oğlu, hər biri 3 il müddətinə Rusiyanın daxili vilayətlərinin ucqarlarına sürgün edilir. Haqsızlığa bax ki, ömrə əsasən, sürgün xərcləri onların öz hesablarına olur...

Qasım bəy Zakir Bakıda sürgündə olarkən çox əziyyət çəkir. Dağ havasına öyrənmiş qoca şairə Abşeronun iqlimi düşmüş, səhəti tədricən pisləşir. Bir neçə ay Bakıda sürgün həyatı yaşayandan sonra o, yaxın həmfikirilərinin, xüsusən də M.F.Axundzadənin ciddi-cəhdi nəticəsində yenidən Şuşaya qaytarılır və ömrünün sonuna qədər şair burada polis nəzarəti altında yaşayır. Bir neçə ay keçdikdən sonra M.F.Axundzadə və K.P.Kolyubakinin yaxından köməyi ilə şairin oğlu və qardaşı oğlu da həbsdən azad olunur.

## Unudulmazlar

## Qasım bəy Zakir

Şuşanın tarixi şəxsiyyətlərindən, maarifçi ziyahlarından biri də şair Qasım bəy Zakirdir. Qasım bəy Əli bəy oğlu Zakir 1784-cü ildə Şuşa şəhərində bəy ailəsində anadan olmuşdur. Mənbələrin məlumatına görə, o, ilk təhsilini mollaxanada almış, ərəb və fars dillərini mükəmməl öyrənmişdir. Eyni zamanda bədi ədəbiyyata xüsusi maraq göstərmiş, həm klassik Şərq poeziyasını, həm də aşıq şeirini dərindən mənimsəmişdir. Gənc yaşlarında Qafqaz müsəlman könüllü suvari dəstəsində xidmətdə olmuş, 1806-1813-cü, 1826-1828-ci illər rus-İran müharibəsində iştirak etmiş, döyüşlərdə fərqləndiyinə görə, çarın 1828-ci il 15 mart tarixli əmrinə əsasən, gümüş medalla təltif edilmişdir.



## Gəlsin

Badi-səbə, söylə mənəm yarınca,  
Gözəllər çıxıbdı seyrinə, gəlsin!  
Tağafül etməsin, işrət çağdır,  
İçilir hər yerdə peymanə, gəlsin!

Bonövşələr salın başın aşaya,  
Nərgiz olsun gözələrin sadəya,  
Gül camalın görüb düşsün torpağa,  
Bülbülü gətirsin əfqana, gəlsin!

Siyah zülfü tər buxaqda dənəlib,  
Sonalar yerisi ondan öyrənib,  
Ovçu görmüş maral kimi səksənib,  
Oğrun baxa-baxa hər yano, gəlsin!

Barmagında xatəm, belində kəmər,  
Telində güşvərə, düymə tamam zər,  
Qorq olsun yaşla, ala sorasor,  
Nəz ilə sallano-sallano gəlsin!

Sizmə çəksin gözələrinə, çəşinə,  
Gündə min yol mən dolanım başına,  
Zakirək yanmağa eşq atarsın,  
Cürəti var isə porvanə gəlsin!

## Dost yolunda cəfa çəkdim, can üzüdüm

Dost yolunda cəfa çəkdim, can üzüdüm,  
Yetimədim bir məkana, ay mədəd!  
Yetimədim bir məkana, ay mədəd!  
Sərsər əndamım mən tük oridi,  
Eşq atarşı düşüb canə, ay mədəd!

Muradımız şükufəsi bitmədi,  
Balah sərmdən sövda getmədi,  
Yeter olaq ömrür başə, yetmədi  
Əlim zilfi-pərişanə, ay mədəd!

Qalmışam göz yolda, könül intizar,  
Qəm tutub yaxamı hər yana darta,  
Mən bilmənmə necə bağlanıb yollar,  
Bir gələm yox bu viranə, ay mədəd!

Ayrı düşmək vətənimdən yamandı,  
Diyari-gürbətə öldüm, amandı!  
İtirilmişəm yarı xeyli zamandı,  
Axtarıram yano-yano, ay mədəd!

Bir kimsənin yoxdu mənədən xəbəri  
O qaşları yayı sevəndən bəri,  
Şikəstə Zakirəm, ahım əsəri  
Od salıbdı asımana, ay mədəd!

Qasım bəy Zakir

Haqsız təqib və həbslər, mənəvi əzablar və maddi sıxıntılar içərisində yaşayan Qasım bəy Zakir 1857-ci ildə Şuşa şəhərində vəfat etmiş və Mirzə Həsən qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

Rəhman SALMANLI,  
"Azərbaycan"

## Xəbər

## Şuşa "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" estafetini qəbul edən 11-ci şəhərdir



**Bu günlərdə Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun təşəbbüsü və təşkilatçılığı, Bursa Böyükşəhər Bələdiyyəsinin dəstəyi ilə şəhərdə Şuşa Günləri keçirilib. Silsilə tədbirlər 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" olan Bursa şəhərinin bu missiyasını Azərbaycanın Şuşa şəhərinə təhvil verməsi münasibətilə təşkil olunub.**

Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondunun prezidenti Günay Əfəndiyeva qeyd edib ki, 2022-ci ildə "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" statusunu layiqincə daşıyan Bursadan sonra 2023-cü ildə bu estafeti Azərbaycan mədəniyyətinin beşiyi Şuşa davam etdirəcək. Bununla bağlı Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu Bursada Şuşa Günlərinin keçirilməsi təşəbbüsünü irəli sürmüş və bu təklif dəstəklənərək, Səmərqənddə Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşündə qəbul olunan Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti və İ





17 dekabr təqvimi

3-CÜ YER

Xorvatiya - Mərakeş 2:1

## "Bürünc" xorvatlar

Dünya dünya çempionatında 3-cü yerin sahibi məlum olub. Bürünc medal uğrunda gedən qarşılaşmada Xorvatiya və Mərakeş yığmaları üz-üzə gəlib.



"Xəlifə" stadionunda keçirilən görüşdə xorvatlar 2:1 hesabı ilə qalib gələrək turniri 3-cü pillədə başa vurublar. Bununla da xorvatlar ardıcıl 2-ci dəfə mundialı medalla başa vurublar.

Sonuncu dəfə qeyri-Avropa yığmasının dünya çempionatında bürünc mükafat qazanması 1978-ci ildə olub. Argentinada keçirilən mundialda Braziliya İtaliyanı 2:1 məğlub edərək bürünc medalları qazanıb.

Qeyd edək ki, Xorvatiya millisi son 2 mundialda keçirdiyi 14 oyundan yalnız 2-də (6 qələbə və 6 heç-heçə) məğlub olub. 2018-ci ildə Rusiyadakı finalda Fransaya (2:4), Qətərdəki mundialın yarımfinalında isə Argentinaya (0:3) uduzub.

Bu gün futbol üzrə dünya çempionatında final günüdür. Mundialın həlledici matçında Argentina və Fransa yığmaları qarşılaşacaq.

FIFA reytingində 3-cü sırada olan Argentina yığması mundialın əsas favoritləri arasında göstərilirdi. Amerika qitəsinin ən titullu millilərindən sayılan Argentina 15 dəfə Amerika kubokunu, 2 dəfə Cənubi Amerika Konfederasiyası Çempionlar Kubokunu, 2 dəfə də dünya çempionatını qazanıb. Argentina yığması 5 dəfə dünya çempionatlarında finala çıxıb. Birinci dəfə 1930-cu ildə həlledici oyuna vəsiqə qazanan "tanqoçu"lar ilk sınaqlarından məğlub ayrılıb. Komanda Uruqvaya 2:4 hesabı ilə uduzub. Milli növbəti finalında - 1986-cı ildə Qərbi Almaniya üzərində 3:2 hesablı qələbə qazanaraq, dünya çempionu olub. Həmin illər millidə əfsanəvi Dieqo Maradona kapitanlıq edirdi.

Argentina millisi bu mundiala kimi XXI əsrdə bir dəfə final matçına çıxıb. 2014-cü ildə Almaniya ilə qarşılaşan "ağ-göy"lər əlavə vaxtda buraxdığı qolla məğlub olub. Ümumilikdə, Argentina millisi 2 dəfə dünya çempionu olub. 1978-ci ildə Sesar Luis Menotti və 1986-cı ildə Karlos Bilardonun baş məşqçilik etdiyi kollektiv həmin mundialları "qızıl"ı qazanıb.

Argentina yığmasının heyətində 608 milyon avrodur. Komandanın ən bahalı futbolçusu Lautaro Martinesdir. "İnter"də çıxış edən hücumçunun qiyməti 75 milyon avrodur. Millinin kapitanı futbol tarixinin ən yaxşı futbolçularından hesab edilən Lionel Messidir. "Tanqoçu"ları Lionel Skaloni çalışdırır. 44 yaşlı mütəxəssis 2018-ci ilin avqustundan millinin sükanı arxasındadır.



## "Tanqoçu"lar "xoruz"lara qarşı

Fransa millisi isə Avropanın ən titullu yığmaları arasındadır. İki dəfə dünya çempionu olan milli 2 dəfə Avropa çempionatının, 2 dəfə FIFA Konfederasiyalar Kubokunun, bir dəfə UEFA Çempionlar Kubokunun və UEFA Millətlər Liqasının qalibi olub. Ümumilikdə, Fransa tarixinin 3 qızıl dövrü olub. 1980-1990-cı, 2000-2010-cu və 2010-2020-ci illər. "Xoruz"lar 1930-cu ildə keçirilən ilk dünya çempionatında iştirak etmiş dörd Avropa komandasından biridir. İlk böyük milli uğuruna 1958-ci ildə imza atıb. Raymond Kopa və Cast Fontenin rəhbərlik etdiyi yığma dünya çempionatında üçüncü yerə tutub.

Fransa yığması son 5 ildə iki böyük nailiyyətə imza atıb. 2018-ci ildə Rusiyanın evsahibliyi etdiyi dünya çempionatını qazanan "xoruz"lar 2021-ci ildə də ilk dəfə keçirilən Millətlər Liqasının "qızıl"ını əldə edib. Fransa UEFA-nın və FIFA-nın bayrağı altında keçirilmiş böyük turnirlərin hər birini qazanmış yeganə Avropa ölkəsidir.

"Xoruz"ların heyətinin dəyəri 886 milyon avrodur. Komandaya Didye Deşam rəhbərlik edir. Millinin ən dəyərli futbolçusu Kilian Mbappeddir. 23 yaşlı hücumçunun qiyməti 150 milyon avrodur.

18 dekabr təqvimi

FİNAL

Argentina-Fransa (19:00)

## Deşam yalnız finalı düşünür



Fransa millisinin baş məşqçisi Didye Deşam milli-dəki gələcəyi ilə bağlı sualları cavablandırır. Mütəxəssis yalnız bu gün finalda Argentinaya qarşı keçirəcəkləri oyuna kökləndiyini deyib:

"Fransa milli komandası mənim başıma gələn ən gözəl şeydir. Mən bir məşqçi kimi bunu bilməkdən şərəf duyuram. Bu ehtirasdır, çox yüksək səviyyədir. Özümü çox yaxşı hiss edirəm. Bu vəzifədə çox xoşbəxtəm. Ən önəmli həmişə mən yox, Fransa komandası olub. O, hər şeydən üstündür. Mən, millinin xidmətindəyəm və hələ də buradayam. Ancaq bu, mənim üçün ən vacib şey deyil. Beynimdə yalnız final matçı var".

Xatırladaq ki, Argentina - Fransa oyunu bu gün Bakı vaxtı ilə saat 19:00-da başlayacaq.

## Ronaldinyo Argentinanı dəstəkləyir

Braziliyalı əfsanəvi futbolçu Ronaldinyo finalda Argentina ilə Fransa arasında keçiriləcək matç barədə danışdı. O, Argentinanın qalib gələcəyinə inandığını deyib:

"Xorvatiya ilə yarımfinaal oyunu zamanı Argentinanı dəstəkləyirdim. Belə gözəl tamaşa baxanda necə məyus kimi otura bilərdim?! Mənim öz dostum Messi futbolçudan daha üstündür. Münasibətimizə dəyər verirəm və həmişə enerjimin bir hissəsini ona xərcləməyə çalışıram. Finaaldan sonra mütləq Messinin yanına gedib, onu təbrik etmək istəyirəm. Mən Argentinanın dünya çempionu olacağına bir dəqiqə belə şübhə etmirəm. Messi Fransa millisini məhv edəcək. Hesab argentinalıların xeyrinə olacaq, dünya çempionatının qalibi olacaqlar".



## Trezeqe çempionluğa şübhə etmir

Fransa millisinin keçmiş hücumçusu David Trezeqe ölkəsinin yığmasının Argentinaya qarşı keçirəcəyi "DÇ-2022"nin final matçı barədə fikirlərini bildirib.

O, Messinin dünya çempionluğuna layiq olduğunu, amma titulu Fransa yığmasının qazanacağını deyib: "Bilirdim ki, bu, onun son dünya çempionatı olacaq. Messi çempion olmağa layiqdir. Lakin bu, Fransanın titulu qorumaq ambisiyasına heç bir təsir göstərmir. Fransa dünya çempionu olacaq, buna şübhə yoxdur. Finalda ən güclü iki komanda üz-üzə gələcək".

## Bunun dəyəri 50 milyon avrodur

Mərakeş millisinin qapıçısı Yasin Bunu "Bavariya"nın maraqlıdır. Ayağı qırılan Manuel Noyerə əvəzləyici axtaran Almaniya klubu afrikalı heyətinə qatmaq istəyir.

"Sevilya" qolqiperini satmağa hazırdır. İspaniya klubu bunun üçün 50 milyon avro tələb edir. Bu, Yassinin müqaviləsində əks olunan sərbəstqalma məbləğidir.

Qeyd edək ki, bu yaxınlarda müqaviləsi uzadılan afrikalı 2025-ci ilə qədər La Liqa klubuna məxsusdur.



## Mourinyoya icazə verilmir

"Roma" rəhbərliyi baş məşqçi Joze Mourinyonun klubla yanaşı, Portuqaliya millisini də çalışdırması ilə razılaşmır. Bu barədə "La Gazzetta dello Sport" məlumat yayıb.

Daha əvvəl xarici KİV-də millinin baş məşqçisi Fernandu Santuşun istefaya göndərilməsinin ardından yığmanı Mourinyonun çalışdıracağı bildirilirdi. Lakin "Roma" öz baş məşqçisinin Portuqaliya millisinə rəhbərlik etməsini istəmir. Onlar mütəxəssisin millidə çalışmasının qəti öleyhinədir. Mourinyonun "Roma" ilə müqaviləsi 2024-cü ilin yayına qədərdir.

Qeyd edək ki, Portuqaliya millisinin yarımfinaalda Mərakeşə uduzmasından sonra Fernandu Santuş istefaya göndərilib.

## 50 min argentinalı

Qətərdə keçirilən mundialın final oyununu - Argentina - Fransa matçını 50 000 argentinalı azərək izləyəcək.

Bu barədə "L'Equipe" məlumat yayıb. "Lusail" stadionunda həlledici qarşılaşmada cənubi amerikalılar çoxluq təşkil edəcəklər. Sözügedən arena 88 969 min tamaşaçı tutumuna malikdir. Son dünya çempionu Fransa yığmasını cəmi 6000 fanat dəstəkləyəcək.



Fransa millisinin daha 2 futbolçusu final öncəsi qripə yoluxub. Adrien Rabyo və Dayo Upamekanonun ardından mərkəz müdafiəçiləri Rafael Varan və İbrahim Konate də xəstəliyə tutulub.

Bildirilir ki, hazırda Varandakı xəstəlik simptomları daha ağırdır. Konate isə yüngül xəstəlik keçirib. Hər iki futbolçunun vəziyyəti Fransa millisinin məşqçilərini narahat edir. Onların dünya çempionatının finalında oynayıb-oynamayacaqlarına - qərar qəbul etməzdən əvvəl səhərlərində diqqətlə nəzarət olunacaq.

## "Bu, tarixin ən yaxşısıdır"

FİFA prezidenti Canni İnfantino Qətərdə təşkil olunan "DÇ-2022" haqqında danışdı. O, qurumun rəsmi sayıtına açıqlamasında turniri yüksək qiymətləndirib:

"Bu, tarixin ən yaxşısıdır. Futbol sülh və dostluq ruhunu birləşdirərək özünəməxsus toplanma gücü yaratdı".

Qeyd edək ki, mundial noyabrın 20-də start götürüb və bu gün başa çatacaq. Turnirin finalında Argentina Fransa ilə qarşılaşacaq.



## Fransızlara qrip şoku

Fransa millisinin məşqçilərini narahat edir. Onların dünya çempionatının finalında oynayıb-oynamayacaqlarına - qərar qəbul etməzdən əvvəl səhərlərində diqqətlə nəzarət olunacaq.

Əvvəlcədən xəstəliyin yayılmasının qarşısını almaq üçün tədbirlər görülüb - milli komandanın yaşadığı hotelin bütün işçilərindən maska taxmaq tələb olunur, hotelin dəhlizlərində və yeməxanalarında antiseptik gəllər qoyulub.

Xatırladaq ki, Fransa millisinin üzvlərindən Adrien Rabyo və Dayo Upamekano qripə yoluxduqlarına görə yarımfinaalda Mərakeşlə oyunu (2:0) buraxmışdılar.



Hazırladı: Elçin CƏFƏROV, "Azərbaycan"

## Benzemadan açıqlama

Fransa millisinin üzvü Kərim Benzema finalda Argentinaya qarşı oynaya biləcəyi ilə bağlı yayılan məlumatlara münasibət bildirib.

Qol.az xarici KİV-ə istinadən xəbər verir ki, 34 yaşlı hücumçu bu məlumatlara "Belo



şeylər mənə maraqlı deyil" şərhini verib.

Benzema turnir başlamazdan əvvəl zədələnsə də, iştirak ərizəsində onu başqa oyunçu ilə əvəzləməyiblər. Buna görə də nəzəri cəhətdən o, zədəsini sağaldığı üçün meydana daxil ola bilər.





## DOST Rəqəmsal İnnovasiyalar Mərkəzinin yaradılmasından 1 il ötür

**Bu gün Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki DOST Rəqəmsal İnnovasiyalar Mərkəzinin (DOST RİM) yaradılmasından 1 il ötür.**

Nazirliyin tabeliyindəki DOST Agentliyinin Müşahidə Şurasının 2021-ci il 17 dekabr tarixli qərarı ilə təsis edilən mərkəzin yaradılmasında məqsəd nazirlik və onun qurumları üzrə İKT, informasiya təhlükəsizliyi və layihələrin idarəedilməsi sahəsində işlərin operativ və sürətli şəkildə aparılması, rəqəmsallaşma proqramının genişləndirilməsi, rəqəmsal həllərin artırılması olub.

Nazirliyin İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə AZƏRTAC-a

verilən məlumata görə, son 1 ildə bu sahədə mühüm addımlar atılıb, yeni elektron sistemlərin, e-xidmətlərin hazırlanaraq istifadəyə verilməsi təmin edilib. Hazırda nazirlik üzrə 175 xidmətdən 110-u elektron qaydada təqdim edilir, onlardan 46-sı isə proaktiv mexanizmlər əsasında həyata keçirilir.

Təkcə bu ilin 11 ayında həmin e-xidmətlərə 9,5 milyon müraciət qeydə alınıb, 219 min pensiya, müavinət, təqaüd, 17,5 min birdəfəlik ödəmə təyinatı, 195 min fərdi şəxsi hesab açılması e-sistem üzərindən, proaktiv qaydada həyata keçirilib, 30 e-arayış xidməti vasitəsilə 500 mindən çox e-arayış verilib.

Nazirliyin e-sistemləri 31 qurumun informasiya ba-

zaları ilə inteqrasiya şəraitində fəaliyyət göstərir və həmin qurumlar tərəfindən 11 ayda nazirliyin informasiya bazalarına edilən sorğu sayı 190 milyon, servislər üzərindən mübadilə sayı isə 13,9 milyon olub.

Mühüm sosial uğurlardan biri olan e-sosial.az portalı ölkənin sosial reystrini olmaqla, vətəndaşlara onlar barədə toplanmış bütün sosial məlumatlara (əmək müqaviləsi, fərdi uçot, pensiya kapitalı, sosial təminat və s. üzrə) çıxış imkanı yaradır. "Android" və "IOS" əməliyyat sistemlərinə fəaliyyət göstərən e-sosial.az portalına bu il 10,6 milyon müraciət qeydə alınıb.

Həmçinin bu il nazirlik informasiya sistemlərinin "Hökumət buludu"na keçidini tam

təmin edən ilk dövlət qurumu olub. Bu ilin may ayında isə əmək münasibətləri sahəsində bütün əməliyyatların rəqəmsal müstəviyə keçidini təmin edən "Əmək və Məşğulluq" alt sistemi (ƏMAS) istifadəyə verilib. ƏMAS Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin tabeliyindəki İnnovasiya və Rəqəmsal İnkişaf Agentliyinin bu günlərdə təşkil etdiyi "İDDA Awards" müsabiqəsində "İlin Rəqəmsal Layihəsi" nominasiyasının qalibi olub.

DOST RİM elektron xidmətlərin dairəsinin genişləndirilməsi üzrə işləri davam etdirir. Mürciatların operativ şəkildə araşdırılmasını təmin etmək məqsədilə istər sosial şəbəkələr, istərsə də rəsmi qaydada müraciətlərə rəqəmsal dəstək göstərilir.

## Ümumbəşəri bəla

**Bu gün dünyanın əksər ölkəsi insan alverinə qarşı ciddi mübarizə aparır. İnsan alveri zor təbiiq etməklə, hədə-qorxu və ya digər məcburetmə vasitələri, oğurlama, dələduzluq, aldatma yolu ilə, təsir imkanlarından və ya zəiflik vəziyyətindən sui-istifadə etməklə, imtiyazlar və ya güzəştlər verməklə və ya almaqla insanların istismar məqsədilə cəlb edilməsi, öldürülməsi, saxlanılması və gizlədilməsidir. Başqa cür desək, insanla sanki əşya, mal kimi davranılıb, onu almaq, satmaq, dəyişdirmək və ya hədiyyə verməkdir.**



dirlər. İnsan alverindən zərər çəkmiş şəxslərə reinteqrasiya dövründə qanunvericiliyə müvafiq olaraq dövlət büdcəsi və digər mənbələr hesabına müavinət ödənilir. İnsan alveri qurbanlarının sosial reabilitasiyası həyata keçirilərkən onların Azərbaycan Konstitusiyası, qanunları və tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrlə təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquqlarının hər hansı formada məhdudlaşdırılmasına, yaxud onların ira-



Müasir dövrdə daha çox işsizlər, miqrantlar, səfillər, içki, narkotika və psixotrop maddələrdən asılı olanlar insan alveri qurbanlarına çevrilirlər. İnsan alveri ilə məşğul olanlar öz niyyətlərinə çatmaq üçün bir çox vasitədən istifadə edir, bununla öz qurbanlarını aldatmağa müvəffəq olurlar. Onlar daha çox qanunsuz işə düzəltmə firmaları, internet vasitələri iş, tanışlıq və nikah haqqında elanlar və sair yola əl atırlar. Onu da qeyd edək ki, istismara məruz qalanlar daha çox qadınlardır. Bunun əsas səbəbi təhsilsizlik, yoxsulluq və gender bərabərsizliyidir.

### İnsan alverinə qarşı mübarizə effektivdir

İnsan alverinə qarşı mübarizə ilə bağlı respublikamızda hüquqi-normativ baza müəyyən edilmişdir. Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamına əsasən, "Azərbaycan Respublikasında insan alverinə qarşı mübarizəyə dair 2020-2024-cü illər üçün Milli Fəaliyyət Planı" təsdiq edilmişdir.

Qanunvericiliyə əsasən, məcburi əmək, cinsi istismar, köləlik, köləliyə bənzər adətlər və onlardan irəli gələn asılılıq vəziyyəti insan alveri halları hesab edilir. Bundan başqa, son vaxtlar bu işlə məşğul olan çirkin məxluqlar tərəfindən daha çox istifadə edilən insan orqanlarının və toxumalarının qanunsuz transplantiyası, şəxs üzərində qanunsuz biotibbi tədqiqatların aparılması, qadının surroqat ana kimi istifadə edilməsi də insan alveri halları sırasındadır.

Azərbaycan dövləti vətəndaşlarının təhlükəsiz şəraitdə yaşamasını, cinayət əməllərindən qorunmasını təmin edən möhkəm hüquqi bazanı və ictimai-siyasi təməlləri ya-

radıb, bu sahədə beynəlxalq hüquqi sənədlərə qoşulub. Bu sənədlər sırasında xüsusi yer tutan BMT-nin 2000-ci il tarixli "İnsan alverinin, xüsusən qadın və uşaq alverinin qarşısının alınması, aradan qaldırılması və cəzalandırılması haqqında" protokoluna Azərbaycan 2003-cü ildə, 2005-ci il tarixli Avropa Şurasının İnsan alverinə qarşı mübarizəyə dair onəvvəzi illik hesabatlarında Azərbaycan ardıcıl olaraq 3 ildir ki, ikinci səviyyə ölkələr sırasına aid edilir. Bu, 188 ölkə arasında yaxşı göstəricidir.

Daxili İşlər Nazirliyinin İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə Baş İdarəsinin statistikasına əsasən, 2021-ci ildə ölkəmizdə insan alveri ilə bağlı 289 cinayət faktı qeydə alınıb. Cinayət faktlarından 156-sı insan alveri, 3-ü məcburi əmək, 43-ü insan alveri məqsədilə sənədlər qanunsuz hərəkətlər, 56-sı fahişəliyə cəlbətmə, 3-ü yetkinlik yaşına çatmayan fahişəliyə cəlbətmə, 19-u əxlaqsızlıq yuvaları ilə bağlı olub. Ötən il respublikamızda insan alveri qurbanlarının sayı 1-i kişi olmaqla 95 nəfər, insan alverçilərinin sayı isə 13 nəfər olub.

Dövlət qurbanların himayəçisidir

Ölkəmizdə insan alveri qurbanlarının aşkarlanması, onların sosial həyatlarının yaxşılaşdırılması, iş və sığıncaqla təmini, reabilitasiya və reinteqrasiya məqsətlərinə xüsusi qayğı ilə yanaşılır, zərərçəkənlər daim diqqət mərkəzində saxlanılır. İnsan alveri qurbanlarının müvafiq yaşamları üçün sığıncaqlar və yardım mərkəzləri mövcuddur. Onların sosial reabilitasi-

yası həyata keçirilərkən insan alveri qurbanlarının, xüsusilə uşaqların yaşı, cinsi və tələbatları, o cümlədən zəruri sağınacaq, təhsil və qayğıya olan ehtiyacları nəzərə alınır. İnsan alverindən zərər çəkmiş şəxsin, onun yaxın qohumlarının, habelə insan alverinə qarşı mübarizəyə yardım göstərən şəxslərin həyat və sağlamlığına təhlükə yarada bilən məlumatların gizli saxlanılmasına ciddi şəkildə riayət olunur.

İnsan alverinin qurbanlarına verilmiş şəxslərin müdafiəsi insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına dair Azərbaycan qanunvericiliyinin və respublikamızın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin tələbləri rəhbər tutulmaqla təmin edilir. İnsan alveri qurbanlarının normal həyat tərzinə qaytarılması - reinteqrasiya - yəni sosial reabilitasiya proqramları çərçivəsində həyata keçirilir. Sosial reabilitasiya insan alveri qurbanlarına hüquqi yardımın göstərilməsi, onların təhsillərinin davam etdirilməsi, psixoloji, tibbi və peşə reabilitasiyası üçün tədbirlər görülməsi, həmin şəxslərin iş və yaşayış sahəsi ilə təmin edilməsi imkanlarından istifadə olunmasını nəzərdə tutur. Azərbaycan Respublikasının "İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında" qanununa görə, cinayət təqibi orqanının mürciatinə əsasən, dövlət orqanları öz səlahiyyətləri daxilində, sığıncaqlar və yardım mərkəzləri isə öz funksiyaları çərçivəsində insan alveri qurbanlarına yardım göstərməli-

dəsinə zidd reabilitasiya tədbirlərinin təbiiq edilməsinə yol verilmir.

İnsan alverinin qarşısının alınması istiqamətində mühüm addımlar atılsa da, onu tamamilə aradan qaldırmaq mümkün deyil. Xüsusən informasiya texnologiyalarının inkişafını, demək olar ki, hər təbəqə və yaşa aid olan insanların internet vasitəsilə dünyaya çıxışını mümkünliyini nəzərə alaraq, belə halların, xüsusən kiber insan alverinin baş verməsi qaçılmazdır. Lakin bu sahədə maarifləndirmə tədbirlərini gücləndirərək insan alverinə qarşı effektiv mübarizə aparmaq mümkündür.

Həm orta məktəblərdə, həm kütləvi informasiya vasitələrində bu barədə informasiyalara daha çox yer verilməli, xüsusən yetkinlik yaşına çatmayan şəxslərin bu sahədə bilikləri artırılmalıdır. İnsanlar verilən vədlərin arxasında pis niyyətlərinin olduğu ehtimalını unutmamalı, sosial şəbəkələrdə tanış olduqları şəxslərin təkliflərinə aldanmamalıdır.

İnsan alverinin qurbanlarına çevrilənlər isə öncə hüquq-mühafizə orqanlarına, həmin orqanların qaynar xətlərinə, səfirlik və konsulluqlara, qeyri-hökumət təşkilatlarına, beynəlxalq təşkilatlara və tibb müəssisələrinə xəbər verməlidirlər.

Ülkər XASPOLADOVA,  
"Azərbaycan"

**MILLİ BİRLİK BELƏ OLUR**  
Bu gün hər bir vətəndaşın Azərbaycan vətəndaşlığına ürəyi...  
"Sənə pəncərələr haqqında" qəzetə qədər...  
Bakıda vergi dənizinin...  
Çinlərin dəvətinə...  
Ukraynada...  
Hərbiyyə...  
Mübarizə...

### OXUCULARIN NƏZƏRİNƏ!

**"AZƏRBAYCAN" qəzetinə abunə yazılışı davam edir!**

Abunə respublikanın bütün poçt şöbələri tərəfindən aparılır. Eyni zamanda aşağıda göstərilən mətbuatçıyı qurumlarına müraciət edə bilərsiniz:

"Azərpoçt" MMC	(012) 598-49-55, (051) 225-02-13
"Qaya" firması	(012) 566-77-80, (050) 214-40-53
"Region Press" MMC	(055) 316-79-01, (050) 316-79-01
"Səma-M" MMC	(012) 594-09-59
"Ziya" LTD	(012) 497-76-96, (050) 306-77-22
"Pressinform" MMC	(012) 598-49-52, (070) 340-01-00
"City press" MMC	(055) 819-09-26

**1 illik - 124,80** (yüz iyirmi dörd manat səksən qəpik) manat  
**6 aylıq - 62,40** (altmış iki manat qırx qəpik) manat  
**3 aylıq - 31,20** (otuz bir manat iyirmi qəpik) manat

**Hörmətli oxucular!**  
Abunə ilə bağlı hər hansı bir problemlə üzləşsəniz, (012) 539-59-33 nömrəli telefona zəng vura bilərsiniz.

## Paytaxtda ümumşəhər daxili iməciliyi keçirildi



**Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin qərarına uyğun olaraq, 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il bayramı ilə əlaqədar dekabr ayının 17-də Bakı şəhərinin ərazisində "Yeni ilə təmiz şəhərlər" deyəti ilə ümumşəhər daxili iməciliyi keçirilib.**

AZƏRTAC xəbər verir ki, Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin qurumlarının əməkdaşlarının iştirakı ilə şəhər saatlarından başlayan iməcilik paytaxtın bütün rayonlarını əhatə edib. İməcilik zamanı paytaxtın kommunal xidmətləri tərəfindən şəhərdə prospekt və küçələrin, səki kənarlarının, bordürlərin və buradakı işıq dirəklərinin, yol kənarındakı məhəccərlərin, bir sıra binaların fasadlarının, park və

istirahət yerlərində oturmaqaların yuyulması həyata keçirilib.

İməcilikdə həm də prospekt və küçələr boyunca yerləşən ictimai işə, ticarət və digər obyektlərin vitrinləri, köşklər və avtomobillər dayanacaq yuvaları, ətrafı təmizlənilib. İctimai işə, mağazaya və digər obyektlərin əməkdaşları öz obyektlərinin fasad və vitrinlərinin yuyulması, onların qarşısında səliqə-sahman yaradılması işlərində fəallıq göstərilib. Həmçinin Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin çağırışına qoşulan idarə və təşkilatların kollektivləri, şəhər sakinləri də bu iməcilikdə yaxından iştirak ediblər.

Bakı Şəhər Yaşıllaşdırma Təsərrüfatı Birliyinə əməkdaşları tərəfindən əsas magistrat yol və prospektlərin kənarlarındakı ağacların dibi yumşaldılıb, qurumşudaqları budanıb, həmşəyşəli ağaclar yuyulub. Eyni zamanda şəhər ərazisində Abşeron

iqliminə uyğun yeni ağaclar, kollar, güllər əkilib, yaşılıq zolaqlar və parklarda qazon örtüyünün yenilənməsi aparılıb.

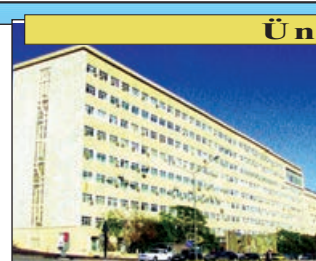
Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin kommunal təsərrüfat xidmətlərinin texnikası əsas kiçik və prospektlərin yuyucu maddələrlə yuyulmasını aparıb, əməkdaşlar tərəfindən balansda olan yaşayış binalarında, höyət və yaşayış məhəllələrində, məişət tullantılarının atıldığı konteyner meydançalarının ətrafında əlavə təmizlik işləri görüldü.

İməcilik tədbirləri gün ərzində paytaxtın bütün rayonlarında keçirilib. Şəhərin təmizliyinin lazımı səviyyədə saxlanılması üçün tələb olunan bütün tədbirlər müntəzəm olaraq davam etdiriləcək. Belə təmizlik və abadlıq işləri, yeni yaşılıqların salınması paytaxtımızın daha da gözəlləşdirilməsinə böyük töhfə olacaq.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində COVID-19 ilə bağlı son vəziyyət	
Ümumi	Bu gün 17.12.2022
Ümumi yoluxanların sayı	825 337
Yeni yoluxanların sayı	106
Ümumi sağalanların sayı	814 801
Yeni sağalanların sayı	52
Aktiv xəstə sayı	543
Ümumi test sayı	7 405 485
Ümumi ölüm sayı	9 993
Yeni test sayı	2 184
Yeni ölüm sayı	4

Azərbaycan Respublikasının ərazisində COVID-19 aleyhinə aparılan vaksiniyaya ilə bağlı son vəziyyət	
Ümumi	17.12.2022
Vaksinasiya edilənlərin ümumi sayı	13 927 626
Ümumi vaxt keçirən vaksiniyaların sayı	501
1-ci doza vaksiniyaların sayı	176
2-ci doza vaksiniyaların sayı	65
3 və daha çox doza vaksiniyaların sayı	228
Yeni vaxt keçirən vaksiniyaların sayı	32

**BAŞ REDAKTOR**  
**Bəxtiyar SADIQOV**



**Ünvan**  
AZ 1073, Bakı şəhəri,  
Mətbuat prospekti,  
529-cu məhəllə, 11 mərtəbə  
e-mail:  
secretary@azerbaijan-news.az  
az.reklam@mail.ru  
azerbaijan-news@mail.ru  
www.azerbaijan-news.az

**Telefonlar**  
Qəbul otağı - 539-68-71,  
Baş redaktor müavinləri - 538-86-86, 434-63-30,  
539-72-39,  
Məsuliyyətli katib - 539-43-23,  
Məsuliyyətli müavinləri - 539-44-91,  
Parlament və siyasət şöbəsi - 538-97-96, 539-84-41,  
İqtisadiyyat şöbəsi - 538-42-32, 538-35-55,

Beynəlxalq həyat, idman  
və informasiya şöbəsi - 539-63-82, 432-37-68  
Humandırma siyasət şöbəsi - 538-56-60  
İctimai əlaqələr şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11,  
Fotoilustrasiya şöbəsi - 538-84-73,  
Kompüter mərkəzi - 538-20-87,  
Mühasibatlıq - 539-59-33

### Qeydiyyat nömrəsi 1

"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb səhifələnməsi, "Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC-də çap edilmişdir

Rəsmi sənəd və çıxışlarda sözləşmələrlə bərabər, dərc üçün göndərilən digər yazılarda fikirlər də Azərbaycan dövlətinin mənafeyinə uyğun gəlməlidir  
Əyləmələrə cavab verilmir və onlar geri qaytarılmır

### Gündəlik qəzet

**Tiraj 6491**  
**Sifariş 3605**  
**Qiyməti 40 qəpik**